

საარჩევნო პროგრამა
არჩევნები 2020

აირჩიე შენი
ევროპული მომავალი

შინაარსი

საგარეო პოლიტიკა	4
ეროვნული უსაფრთხოება	5
სამართლის სფერო	7
ეკონომიკა.....	10
ჯანდაცვა და სოციალური პოლიტიკა	14
სტრატეგიული პროგრამა დევნილთა ინტერესების დასაცავად	18
განათლება	21
სოფლის მეურნეობა.....	31
ენერგეტიკული პოლიტიკა	34
გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსების მართვა.....	35
სპორტი.....	38
კულტურული მემკვიდრეობა	39

საგარეო პოლიტიკა

ჩვენ, „თავისუფალი დემოკრატები“, მივიჩნევთ, რომ საქართველოს ეროვნული ინტერესების დაცვისა და მოსახლეობის ცხოვრების მაღალი სტანდარტების უზრუნველყოფისათვის მთავარი პრიორიტეტია ქვეყნის სრულფასოვანი ინტეგრაცია ევროპულ და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში, რაც მხოლოდ შესაძლებელი იქნება ქვეყანაში დემოკრატიული განვითარების შეუქცევადობით. ეს კი, თავის მხრივ, მნიშვნელოვან ფუნქციას შესძენს ქვეყანას როგორც რეგიონისთვის, ასევე საერთაშორისო თანამეგობრობისათვის.

ამავე დროს, „თავისუფალ დემოკრატებს“ მიგვაჩნია, რომ გრძელვადიანი სტაბილურობის მისაღწევად და შესანარჩუნებლად აუცილებელია საერთო ინტერესების გათვალისწინებით რეგიონის ქვეყნებთან ურთიერთპატივისცემის პრინციპზეაგებული პარტნიორული, კეთილმეზობლური ურთიერთობების გაღრმავება და განმტკიცება. საქართველოს, ამ თვალსაზრისით, განსაკუთრებული მისია აკისრია რეგიონში. „თავისუფალმა დემოკრატებმა“, ვეყრდნობით რა საკუთარ ცოდნასა და პროფესიონალურ გამოცდილებას, ვიცით, თუ როგორ მივალწიოთ ამ მიზანს.

„თავისუფალი დემოკრატები“ ვართ ის პოლიტიკური გუნდი, რომელმაც წლების განმავლობაში გარდამტეხი წვლილი შეიტანა ქვეყნის საგარეო პოლიტიკურ ნინსვლაში, ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის გაზრდაში და ეროვნული უსაფრთხოების სფეროს საბჭოთა სისტემიდან თანამედროვე, საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამის სისტემად გარდაქმნაში. ჩვენ ვიღებთ პასუხისმგებლობას, ჩვენი გამოცდილი, კომპეტენტური და პროფესიული გუნდით მივალწიოთ საქართველოს უფრო ღრმა ინტეგრაციას ევროპულ და ევროატლანტიკურ სტრუქტურებში, ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის შემდგომ გაზრდას და უსაფრთხოების სფეროში მდგარი გამოწვევების გამკლავებას.

„თავისუფალი დემოკრატების“ საგარეო პოლიტიკის პრიორიტეტებია:

საქართველოს დეოკუპაცია, ტერიტორიული მთლიანობის აღდგენა, ქვეყნის სუვერენიტეტის განმტკიცება. ამისათვის:

- აქტიური მუშაობა პარტნიორებთან და საერთაშორისო ორგანიზაციებთან - ევროკავშირი, ევროპის საბჭო, ეუთო, გაერო და სხვა;
- ჟენევის მოლაპარაკებების ფორმატის გაძლიერება;
- გაეროს ლტოლვილთა და იძულებით გადაადგილებულ პირთა შესახებ რეზოლუციის მხარდაჭერის გაზრდა;
- ოკუპირებული ტერიტორიების არაღიარების პოლიტიკის გაგრძელება.

ევროპული და ევროატლანტიკური ინტეგრაცია. ამისათვის:

- ევროკავშირში განწევრიანების პროცესის დაწყება;
- ასოცირების ხელშეკრულების იმპლიმენტაცია;
- ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცის შესახებ ხელშეკრულების სრული ამოქმედება;
- ნატოში განწევრიანების პროცესის ხელშეწყობა;
- ნატოსთან თანამშრომლობის ყველა მექანიზმის მაქსიმალური და სრულყოფილი გამოყენება;
- საქართველოს მოქალაქეების მუდმივი ინფორმირება და ცნობიერების

ამაღლება ევროატლანტიკურ სივრცეში საქართველოს განვითარების შედეგად მისაღები სიკეთეების შესახებ.

აშშ-თან სტრატეგიული პარტნიორობის გაძლიერება. ამისათვის:

- საქართველოსა და აშშ-ს სტრატეგიული პარტნიორობის ქარტიის ფორმატის მაქსიმალური გამოყენება;
- თავდაცვით და უსაფრთხოების სფეროში განსაკუთრებული თანამშრომლობის სტატუსის მიღწევა;
- თავისუფალი სავაჭრო ხელშეკრულების მიღწევა აშშ-სთან;

მეზობელ ქვეყნებთან კეთილმეზობლური ურთიერთობების განმტკიცება. ამისათვის:

- თურქეთის რესპუბლიკასა და აზერბაიჯანთან არსებული სამმხრივი ურთიერთობების განმტკიცება და ევროკავშირთან არსებული თავისუფალი სავაჭრო ხელშეკრულების პირობებში ეკონომიკური პროექტების განხორციელება;
- რეგიონის ქვეყნებთან პოლიტიკური და ეკონომიკური თანამშრომლობის განვითარება.

ეკონომიკური ურთიერთობების განვითარების და ინვესტიციების მოზიდვის მიზნით, ახალი პარტნიორობის ძიება, განსაკუთრებით, აზიის და ახლო აღმოსავლეთის რეგიონებში.

ეროვნული უსაფრთხოება

ჩვენთვის, „თავისუფალი დემოკრატიების“ გუნდისთვის, თითოეული მოქალაქის უსაფრთხოება უმთავრესი პრიორიტეტია. სწორედ ამ მიზანს, ცხოვრების უსაფრთხო პირობების შექმნას ემსახურება ჩვენი ძალიან მრავალფეროვანი საგარეო პოლიტიკური და თავდაცვის და უსაფრთხოების პოლიტიკის სფეროებში.

„თავისუფალი დემოკრატიები“ მომდევნო 4 წლის განმავლობაში ვგეგმავთ ქვეყნის უსაფრთხოების, თავდაცვის, სამხედრო, საპოლიციო და სადაზვერვო ძალების სრულ დეპოლიტიზაციას და ქმედუნარიანი, დამოუკიდებელი და ეფექტური ინსტიტუტების ჩამოყალიბებას.

უკანასკნელი ათწლეულის განმავლობაში საქართველოს გარშემო მკვეთრად გაუარესდა უსაფრთხოების გარემო. რუსეთის აგრესიამ საქართველოზე, უკრაინაზე, სომხეთ-აზერბაიჯანის სამხედრო დაპირისპირებამ, ახლო აღმოსავლეთში ისლამური ექსტრემიზმის ტერორისტული ორგანიზაციების უპრეცედენტო გააქტიურებამ საქართველო განსაკუთრებული საფრთხეების წინაშე დააყენა.

„თავისუფალი დემოკრატიები“ ვთვლით, რომ გადასადგმელია შესაბამისი კონკრეტული ნაბიჯები იმისათვის, რომ საქართველოს საზოგადოება იყოს დაცული და ეფექტურად გავემკლავდეთ შესაძლო სამხედრო აგრესიის და ტერორისტული თავდასხმის საფრთხეებს:

თავდაცვისუნარიანობის ასამაღლებლად:

საქართველოს წინაშე მდგარი რეგიონული და გლობალური საფრთხეების გათვალისწინებით, განსაკუთრებული ყურადღება გამახვილდება ქვეყნის თავდაცვისუნარიანობის ამაღლებასა და მის განმტკიცებაზე:

- საქართველოს შეიარაღებულ ძალებს ვუზრუნველვყოფთ თანამედროვე საჰაერო თავდაცვის და ანტისატანკო სისტემებით;
- გაგრძელდება საქართველოს შეიარაღებული ძალების საბრძოლო მზადყოფნის ამაღლება და პროფესიული განვითარება;
- გაიზრდება ქვეყნის კიბერ-უსაფრთხოების შესაძლებლობები. შესაბამისად მოხდება სისტემის ხელახალი შეფასება და პერსონალის როგორც გადამზადება, ასევე საჭირო ტექნიკით აღჭურვა.
- ჩვენი სამხედროები ღირსეული, საერთაშორისო სტანდარტის შესაბამისი საპენსიო პაკეტით იქნებიან უზრუნველყოფილნი.
- გადაიხედება ქვეყნის მობილიზაციის და რეზერვის სისტემა.
- გავზრდით საპარლამენტო ზედამხედველობას თავდაცვის და უსაფრთხოების ინსტიტუტებზე, მათ შორის გავაფართოვებთ „ნდობის ჯგუფის“ მანდატს.

საკოლიციო, უშიშროების და უსაფრთხოების სისტემების შესაძლებლობების გაზრდისთვის:

ბოლო წლებში ამ მიმართულებით განხორციელებული საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად დაკნინდა ეროვნული უსაფრთხოების საბჭოს სტატუსი, მანდატი და უფლებამოსილებები. გაუქმდა უსაფრთხოების საბჭოს მდივნის - როგორც ცალკე არსებული თანამდებობა და მას ითავსებს საბჭოს ერთ-ერთი წევრი, რაც ართულებს მისი ერთ-ერთი უმთავრესი ფუნქციის - უსაფრთხოების სექტორის უწყებების ეფექტიანი კოორდინაციის წარმატებით განხორციელებას, რადგან მას უწევს რანგით და სტატუსით თანაბარი უწყებების და თანამდებობის პირების საქმიანობის კოორდინაცია.

ცალკე არსებობს ეროვნული თავდაცვის საბჭო, რომელიც არის სათათბირო ორგანო და იქმნება მხოლოდ საომარი მდგომარეობის დროს. ქვეყანაში არ არსებობს საომარი და არასაომარი კრიზისული სიტუაციების მართვისა და კოორდინაციის ერთიანი სისტემა.

ჩვენ, “თავისუფალი დემოკრატები”, საუკეთესო საერთაშორისო გამოცდილებაზე დაყრდნობით:

- შევქმნით ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოების პოლიტიკის დაგეგმვის და კოორდინაციის და საომარი და არასაომარი კრიზისული სიტუაციების წარმატებულად მართვის ეფექტიან მოდელს;
- განსაკუთრებულ ძალისხმევას და დაფინანსებას მივმართავთ ეროვნული კონტრდაზვერვითი სამსახურის გაძლიერებისკენ;
- გავაძლიერებთ ეროვნულ ანტიტერორისტულ ცენტრს, რომელიც იქნება წამყვანი უწყებათაშორისი სტრუქტურა, რომელიც დაგეგმავს, წარმართავს და აღასრულებს საქართველოს სამართალდაცვითი სტრუქტურების ანტიტერორისტულ ძალისხმევას;
- სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურს ჩამოვართმევთ გამოძიების წარმოების ფუნქციას. მისი საქმიანობის კონცენტრირება უნდა მოხდეს სახელმწიფო უსაფრთხოების უზრუნველყოფაზე - შიდა და გარე, არსებული და მოსალოდნელი საფრთხეების იდენტიფიცირების, ანალიზის, პრევენციისა და აღკვეთის გზით;
- ფარული საგამოძიებო მოქმედებების განმახორციელებელ სამსახურს - ოპერატიულ-ტექნიკურ დეპარტამენტს გამოვიტანთ სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურიდან. ის უნდა ჩამოყალიბდეს პარლამენტის

წინაშე ანგარიშვალდებულ, დამოუკიდებელ ორგანოდ, მის საქმიანობაზე პარლამენტის, სახელმწიფო ინსპექტორისა და სასამართლოს ეფექტური კონტროლის განხორციელების უზრუნველყოფით;

- პოლიციის ინსტიტუციური მოწყობისა და ფუნქციონირების მარეგულირებელ კანონმდებლობაში გავატარებთ შესაბამის ცვლილებებს, ადამიანის უფლებათა დაცვის პრიორიტეტულობის პირობებში, ამ უწყების მიერ საზოგადოებრივი უსაფრთხოების ეფექტური დაცვის უზრუნველყოფის მიზნით.

სამართლის სფერო

„თავისუფალი დემოკრატები“ მივიჩნევთ, რომ აუცილებელია სამართლის სფეროს რეალური რეფორმირება, შესაბამისი ინსტიტუტების სახელისუფლებო პოლიტიკური ძალის გავლენისაგან გათავისუფლების, დემოკრატიული და სამართლებრივი სახელმწიფოს სტანდარტების შესაბამისად მათი მოწყობის თვალსაზრისით, რაც გულისხმობს ამ ორგანოთა საქმიანობის პროცესში, ადამიანის უფლებების პრიორიტეტულობის აღიარების პირობებში, კერძო და საჯარო ინტერესთა შორის მიზანშეწონილი ბალანსის დაცვას, კერძოდ:

საერთო სასამართლოები

- მოსამართლის დანიშვნის წესი უნდა გახდეს მაქსიმალურად გამჭვირვალე და ეყრდნობოდეს განჭვრეტად, ეფექტურ და ობიექტურ კრიტერიუმებს;
- თვისობრივად განსხვავებული კონცეფციით უნდა განისაზღვროს სასამართლოს თავმჯდომარის თანამდებობა. თავმჯდომარე აღარ უნდა წარმოადგენდეს სასამართლოზე მმართველი პოლიტიკური ძალის კონტროლის განხორციელების ინსტრუმენტს, არამედ ის უნდა იქცეს სასამართლოს კონკრეტული სტრუქტურული ერთეულის ეფექტური ადმინისტრირების განმახორციელებელ თანამდებობის პირად. ამისათვის საჭიროა, რომ იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მიერ, სასამართლოს თავმჯდომარის 5 წლის ვადით დანიშვნის არსებული წესის ნაცვლად, შემოღებული იქნას თავმჯდომარის არჩევის წესი თავად მოცემული სასამართლოს შემადგენლობის მიერ, როტაციულად, არაუმეტეს 3 წლის ვადით;
- პირველი და სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოების გადაწყვეტილებათა კანონიერების ეფექტური კონტროლის მიზნით, დასაშვებობის შემოწმების გარეშე, სავალდებულო უნდა გახდეს საკასაციო საჩივრის განხილვა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ.
- იუსტიციის უმაღლეს სკოლაში სწავლის პერიოდი უნდა გაიზარდოს არსებული არასრული 1 წლიდან არაუმცირეს 3 წლამდე ვადით. აქ გავლილმა თეორიული და პრაქტიკული სწავლების ინტენსიურმა კურსმა, მსმენელთა ყოველწლიური შეფასების სისტემით, უნდა ჩაანაცვლოს უვადოდ გამწესებამდე მოსამართლის 3 წლიანი ე.წ. „საპრობაციო ვადით“ გამწესების და ამ პერიოდში მოსამართლის საქმიანობაზე მონიტორინგის განხორციელების არსებული წესი;
- უნდა გატარდეს შესაბამისი საკანონმდებლო ცვლილებები საქართველოს მართლმსაჯულების სისტემაში ნაფიცმსაჯულთა ინსტიტუტის უფრო ფართოდ დასაწესებლად და ასამოქმედებლად. აღნიშნული მნიშვნელოვნად შეამცირებს პოლიტიკური ხელისუფლების გავლენას სასამართლოზე (ხელისუფლებისათვის გაცილებით რთულია თითოეულ საქმეზე შერჩეულ 12 ნაფიცმსაჯულზე გავლენის მოხდენა, ვიდრე ერთი მოსამართლის გაკონტროლება) და გაზრდის სასამართლოს დამოუკიდებლობის ხარისხს.

საკონსტიტუციო სასამართლო

სასამართლო გადაწყვეტილებების საქართველოს კონსტიტუციასთან და ადამიანის უფლებათა ევროპული სამართლის სტანდარტებთან შესაბამისობის ეფექტური კონტროლის მიზნით, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს უნდა მიენიჭოს საერთო სასამართლოების შემაჯამებელი გადაწყვეტილებების ამკუთხით შემოწმების ფუნქცია. (ამგვარ ფუნქციას წარმატებით ახორციელებენ გერმანიის, უნგრეთისა და ევროკავშირის სხვა ქვეყნების საკონსტიტუციო სასამართლოები). აღნიშნულ საკითხებზე გადაწყვეტილება საკონსტიტუციო სასამართლომ უნდა მიიღოს მოკლე ვადაში (სავარაუდოდ, საჩივრის წარდგენიდან არაუმეტეს 1 წელიწადში) და ეს გადაწყვეტილება უნდა წარმოადგენდეს ახლადგამოვლენილ გარემოებას მოცემულ საქმეზე საერთო სასამართლოს შემაჯამებელი გადაწყვეტილების გადასინჯვისათვის.

იუსტიციის უმაღლესი საბჭო

ინსტიტუციური მოწყობის შესაბამისი ცვლილებებით მიღწეული უნდა იქნას საქართველოს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მეტი დამოუკიდებლობა სახელისუფლებო პოლიტიკური ძალის გავლენისაგან, რაც აუცილებელია საბჭოს მიერ ადმინისტრირებული სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფისათვის.

პროკურატურა

„თავისუფალი დემოკრატები“ მივიჩნევთ, რომ უნდა მოხდეს პროკურატურის სრული დეპოლიტიზაცია. აღმასრულებელი ხელისუფლებისა და საპარლამენტო უმრავლესობის, ანუ მმართველი პოლიტიკური ძალის შეუზღუდავი ნებით წყდება მთავარი პროკურორის თანამდებობაზე დანიშვნისა და თანამდებობიდან მისი გათავისუფლების საკითხი. ამასთან, ეს ის მთავარი პროკურორია, რომელიც თანამდებობაზე ერთპიროვნულად ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს საქართველოს ყველა სხვა პროკურორს, პროკურატურის გამომძიებელს და ნებისმიერ სხვა მუშაკს, პროკურატურის მრჩევლის, სტაჟიორის, შტატგარეშე თუ დამხმარე მოსამსახურის ჩათვლით. რათქმაუნდა, ასეთ პირობებში მმართველი პოლიტიკური ძალის გავლენა პროკურატურის სისტემაზე შეუზღუდავია ანუ პროკურატურა, თავისი ინსტიტუციური მოწყობით, სრულად პოლიტიზირებულია.

იმისათვის, რომ მოხდეს პროკურატურის დეპოლიტიზაცია, საჭიროა:

- მთავარი პროკურორის კანდიდატურის ნომინირებას უნდა ახდენდეს არა აღმასრულებელი ხელისუფლება, რასაც დღეს იუსტიციის მინისტრი ახორციელებს, არამედ სახელისუფლებო პოლიტიკური ძალისაგან შედარებით დისტანცირებული სხვა ინსტიტუცია. ასეთი შეიძლება იყოს მაგალითად საქართველოს პრეზიდენტი (საქართველოს უზენაესი სასამართლოს თავმჯდომარის კანდიდატურის ნომინირების მსგავსად);
- იმ შემთხვევაში, თუ მთავარი პროკურორის კანდიდატურის ნომინირება აღმასრულებელი ხელისუფლების კომპეტენციად განისაზღვრება, საჭიროა ამ კანდიდატურის შემდგომი შეფასებისა და საბოლოოდ მისი არჩევის საკითხის გადაწყვეტა არ დარჩეს მხოლოდ მმართველი პოლიტიკური ძალის ნებაზე დამოკიდებული. ამ მიზნით, შესაძლებელია საქართველოს პრეზიდენტს მიეცეს მთავრობის მიერ ნომინირებული კანდიდატის მხარდაჭერის უფლებამოსილება, მხარდაჭერაზე ორჯერ უარისთქმის უფლებით;
- საპროკურორო საბჭო უნდა გათავისუფლდეს აღმასრულებელი ხელისუფლების ძლიერი გავლენისაგან, რასაც ის დღეს განიცდის. კერძოდ: საპროკურორო საბჭოს არ უნდა თავმჯდომარეობდეს იუსტიციის მინისტრი; საპროკურატურო საბჭოს პროკურორი, წევრების კანდიდატურებს, ნაცვლად დღეს არსებული

არაუმცირეს 30 პროკურორისაგან შემდგარი საინიციატივო ჯგუფებისა, რომლებსაც ფაქტობრივად წინასწარ ქმნის და აკონტროლებს მთავარი პროკურორი, უშუალოდ უნდა ასახელებდნენ პროკურორთა კონფერენციაში მონაწილე პროკურორები და ირჩევდნენ მათ ფარული კენჭისყრით (ისეთივე წესით, როგორც მოსამართლეთა კონფერენცია ირჩევს იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს მოსამართლე წევრებს);

- იმისათვის, რომ პროკურატურაზე შესუსტდეს მმართველი პოლიტიკური ძალის გავლენა, უნდა გაიზარდოს პროკურატურის ანგარიშვალდებულების ხარისხი პარლამენტის წინაშე.
- უნდა გატარდეს სხვა ცვლილებებიც პროკურატურის სისტემის რეალური დეპოლიტიზაციის მიზნით, რათა ამ უწყების მიერ სისხლისსამართლებრივი დევნა და სახელმწიფო ბრალდება ხორციელდებოდეს არა მმართველი პოლიტიკური ძალის სურვილებისა და ნების, არამედ – სახელმწიფო ინტერესების შესაბამისად.

გამოძიება და სისხლისსამართლებრივი დევნა

დღეს საქართველოში მოქმედებს უწყებრივი საგამოძიებო სისტემა. პროკურატურის, შინაგან საქმეთა სამინისტროსა და სახელმწიფო უსაფრთხოების სამსახურის საგამოძიებო დანაყოფებთან ერთად, გამოძიებას აწარმოებენ იუსტიციის, თავდაცვის და ფინანსთა სამინისტროების საგამოძიებო ორგანოები. სისხლისსამართლებრივი დევნის (ბრალდების) ფუნქცია მხოლოდ პროკურატურას გააჩნია.

უწყებრივი საგამოძიებო სისტემის ძირითად ხარვეზს წარმოადგენს ინტერესთა კონფლიქტი, იმ თვალსაზრისით, რომ გამოძიებელი, რომელიც თავად არის ამა თუ იმ უწყების თანამშრომელი და შესაბამისად, რომელსაც თანამდებობაზე ნიშნავს და თანამდებობიდან ათავისუფლებს, ახალისებს თუ სჯის მოცემული უწყების ხელმძღვანელი პირი, იძიებს იმავე უწყების საქმიანობასთან დაკავშირებულ, მათ შორის თავად ამ უწყების მოხელეთა მიერ დანაშაულის შესაძლო ჩადენის ფაქტებს, რაც გამოძიების ობიექტურობაში ეჭვის შეტანის საფუძველს იძლევა.

სისხლისსამართლებრივი დევნის ფუნქციის მხოლოდ პროკურატურის კომპეტენციად განსაზღვრა, თუმცა ამცირებს უწყებრივი გამოძიებისათვის დამახასიათებელი, ზემოხსენებული ინტერესთა კონფლიქტის ხარისხს (ბრალის წარდგენისა თუ ბრალდებაზე უარის თქმის უფლებამოსილება უწყებრივად დაინტერესებულ გამოძიებელს არ გააჩნია), მაგრამ იგივე ინტერესთა კონფლიქტი რჩება იმ შემთხვევებში, როდესაც თავად პროკურატურის თანამშრომლის მიერ დანაშაულის შესაძლო ჩადენის ფაქტზე მიმდინარეობს გამოძიება.

ამგვარად, აღნიშნული პრობლემა საჭიროებს სისტემურ გადაწყვეტას. მაღალი სამართლებრივი კულტურის ქვეყნების გამოცდილების გათვალისწინებით, უნდა მოხდეს გამოძიების სისტემის რეფორმირება, რომელიც უზრუნველყოფს ინტერესთა კონფლიქტის მინიმალიზებას და მაქსიმალური ობიექტურობის მიღწევას, შესაბამის სახელმწიფო ორგანოთა მიერ გამოძიებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელების პროცესში.

ეკონომიკა

ჩვენი, „თავისუფალი დემოკრატების“ მიზანია ქვეყნისა და მისი ყოველი მოქალაქის კეთილდღეობის ამაღლება. ამ მიზნის მიღწევის ერთადერთ სწორ გზად სწრაფი და მდგრადი ეკონომიკური ზრდა მიგვაჩნია, რამაც უნდა უზრუნველყოს თითოეული მოქალაქის კეთილდღეობის დონის ამაღლება, შემოსავლებისა და დაგროვილი დოვლათის ზრდა.

ჩვენ ამოცანადვისახავთ, 2020-2024 წლებში, დაბალი ინფლაციის პირობებში, საქართველოს მთლიანი შიდა პროდუქტის საშუალო რეალური ზრდა შეადგენდეს 8%, რაც საქართველოს თითოეულ მოქალაქეს მისცემს საშუალებას გახდეს უფრო მაღალ შემოსავლიანი, შესაბამისად 2024 წლისათვის მშპ ერთ სულ მოსახლეზე უნდა შეადგენდეს 10000 აშშ დოლარს. ამავე დროს, უზრუნველყოფილი იქნება მაკროეკონომიკური სტაბილურობა და ინვესტიციების მოზიდვისთვის ხელსაყრელი გარემო.

ჩვენ გვნამს, რომ საქართველოს შეუძლია შეასრულოს მიზიდულობის ცენტრის ფუნქცია შავი ზღვის და კასპიის ზღვის აუზების ქვეყნებისათვის, რაც განაპირობებს მეტი ინვესტიციების შემოდინებას ქვეყანაში.

ეკონომიკური განვითარების მიღწევაში უმთავრესი როლი კერძო სექტორს აკისრია. თუმცა, გვჯერა, რომ ვერც თითოეული მოქალაქის შემოსავლის ზრდა, ვერც სიღარიბის აღმოფხვრა ვერ მოხდება სახელმწიფოს მიერ კვალიფიციური და თანმიმდევრული ეკონომიკური პოლიტიკის გატარების გარეშე. შესაბამისად საქართველომ უნდა გაატაროს ადგილობრივ წარმოებაზე და ექსპორტზე ორიენტირებული ეკონომიკური პოლიტიკა.

ეკონომიკური ზრდის სტიმულირებაზე ორიენტირებული ეკონომიკური პოლიტიკა მოითხოვს არა მარტო ქმედითი საგადასახადო თუ ფინანსური, ბიზნესის მასტიმულირებელი მექანიზმების განსაზღვრასა და ამოქმედებას, არამედ უმაღლესი საგანმანათლებლო სისტემის ისეთ რეფორმას, რომელიც შრომის ბაზარს უზრუნველყოფს კვალიფიციური სამუშაო ძალით, რაც განაპირობებს ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებას. ასევე ტექნოლოგიურ ადაპტირებასა და ინოვაციური პოტენციალის სრულად გამოყენებას რისი უზრუნველყოფაც ქმედითი, პროფესიონალური და კომპეტენტური მართვის პირობებშია შესაძლებელი.

“თავისუფალი დემოკრატების“ ეკონომიკური პოლიტიკა შემდეგ ძირითად პრინციპებს ეფუძნება:

- საკუთრების უფლების ხელშეუხებლობა და დაცულობა;
- ბიზნესის კეთების თავისუფლების უზრუნველყოფა;
- სტაბილური პოლიტიკური და სოციალური გარემოს შექმნა;
- თავისუფალი, სამართლიანი და კონკურენტული ბიზნესგარემოს არსებობის ხელშეწყობა;
- სახელმწიფოს საკუთრებაში არსებული რესურსების პრივატიზაცია და კერძო საკუთრებაში გადაცემა;
- ბაზარზე ბუნებრივი წონასწორობის და ბაზრის ღიაობის უზრუნველყოფა;
- ფინანსურ რესურსებზე ხელმისაწვდომობა;
- ბაზარზე შესვლის ადმინისტრაციული და დისკრიმინაციული ბარიერების დაწესების გზით კანონისმიერი მონოპოლიების შექმნის დაუშვებლობა;
- ბიუროკრატიული ხარჯების შემცირება და ინფრასტრუქტურის განვითარება.

აღნიშნული პრინციპების დაცვითა და ქმედითი და ეფექტიანი სახელმწიფო მართვის განხორციელებით შესაძლებელი გახდება ჩვენი უმთავრესი ამოცანის, ქვეყნის

ეკონომიკური კეთილდღეობის მიღწევა, რაც აისახება სიღარიბის შემცირებაში და ახალი სამუშაო ადგილების შექმნაში, სოციალურად დაუცველთათვის რეალური სოციალური გარანტიებით უზრუნველყოფაში.

“თავისუფალი დემოკრატები” ხელისუფლებაში ყოფნის პერიოდში ეკონომიკაში განვახორციელებთ შემდეგ ცვლილებებს:

- შევიმუშავებთ ადგილობრივ წარმოებაზე და ექსპორტზე ორიენტირებულ ეკონომიკურ პოლიტიკას;
- ვუზრუნველყოფთ ეკონომიკური ინსტიტუტების რეფორმირებას და მათი ეფექტიანობის ზრდას, რაც ხელს შეუწყობს ეკონომიკურ განვითარებას და სიღარიბის შემცირებას;
- მომდევნო 4 წლის განმავლობაში უცხოური ინვესტიციების მოცულობას გავზრდით 10 მილიარდით;
- მომდევნო 4 წლის განმავლობაში ბიუჯეტი გაიზრდება 4 მილიარდით;
- დასაქმების ზრდას;
- საექსპორტო პროდუქციის წარმოების ხელშეწყობას და მის მნიშვნელოვან ზრდას საგარეო ვაჭრობაში;
- მცირე ბიზნესის ხელშეწყობას და კრედიტებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფას;
- ანტიმონოპოლიური კანონმდებლობის რეალურ ამოქმედებას და მომხმარებელთა უფლებების დაცვას;
- ადგილობრივი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ჩამოყალიბებას და განვითარებას;
- საქართველოს, როგორც რეგიონალურ ფინანსურ ცენტრად ჩამოყალიბებას;
- ენერგოუსაფრთხოების უზრუნველყოფის მიზნით ქმედითი ენერგეტიკული პოლიტიკის გატარებას და ერთიანი ენერგეტიკული სტრატეგიის ჩამოყალიბებას;
- რეგიონალური განვითარების დაჩქარებას, რეგიონების თანამედროვე ინფრასტრუქტურით უზრუნველყოფას;
- ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობას და მისი სეზონურობის ზრდას, რეგიონალური თავისებურებებიდან გამომდინარე;
- ონლაინ სესხებზე და ონლაინ კაზინოებზე რეგულირების გამკაცრებას.

ფისკალური პოლიტიკა

პროგრამული ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილის ფორმირებისას მნიშვნელოვანია ე. წ. ეკონომიკური ციკლების საწინააღმდეგო მიდგომა, რაც გამოიხატება ხარჯვითი ნაწილის დაგეგმილ და არასპონტანურ ზრდაში. სწრაფი ეკონომიკური ზრდის პირობებში ფისკალური დეფიციტი დაგეგმილზე ნაკლები იქნება. ასეთი მიდგომით ქვეყნის ეკონომიკა საგარეო შოკების მიმართ მდგრადი ხდება.

გარდა ამისა, ხარჯვით ნაწილში, აქცენტი გაკეთდება მინიმალურ ბიუროკრატულ ხარჯებზე და სახელმწიფოს მხრიდან მხოლოდ იმ პროექტების დაფინანსებაზე, რომლებიც ეკონომიკურად ან სოციალურად ეფექტიანია და რომელსაც კერძო სექტორი არ და/ან ვერ ახორციელებს. უპირველეს ყოვლისა, განათლების სფეროსა და ინფრასტრუქტურულ პროექტებზე უნდა გამოირიცხოს სახელმწიფოს მხრიდან კერძო სექტორის კონკურენცია.

საგადასახადო სისტემა იქნება მარტივი, გამჭვირვალე და არაორაზროვანი. საგადასახადო სისტემის ოპტიმიზირების მიზნით, განხორციელდება რიგი ცვლილებები, რომელთაგან უმნიშვნელოვანესია:

- ფინანსთა სამინისტროს საგამოძიებო სამსახურის (“ფინანსური პოლიციის”) გაუქმება მიუხედავად იმისა, რომ “ფინანსური პოლიციის” ოფიციალური მანდატი გულისხმობს ეკონომიკური დანაშაულის პრევენციას, დადგენასა და გამოძიებას, რაშიც მოიაზრება ეკონომიკური თაღლითობის მუხლიც,

“ფინანსური პოლიცია”, რეალურად, საგადასახადო ინსპექციის “ძალოვან ფრთას” წარმოადგენს და მხოლოდ გადასახადების ადმინისტრირების გამკაცრებას ემსახურება. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ ბიზნესისთვის და ქვეყნის ეკონომიკის გამართული ფუნქციონირებისათვის სწორი იქნება, თუ გადასახადების ადმინისტრირება მთლიანად იქნება შემოსავლების სამსახურის პასუხისმგებლობა;

- გადასახადის გადაუხდელობის დეკრიმინალიზაცია. მიგვაჩნია, რომ გადასახადის არგადახდა, არასწორად გადახდა ან არადროულად გადახდა არ არის ეკონომიკური დანაშაული და მას, როგორც წესი, ობიექტური მიზეზები აქვს. შესაბამისად, მიგვაჩნია, რომ ასეთ შემთხვევაში, სახელმწიფო ადექვატური საჯარიმო სანქციებით უნდა შემოიფარგლოს, ესეც შესაბამისი დამოუკიდებელი ინსტიტუტების მიერ მართებულიობაზე დასკვნის გამოქვეყნების შემდგომ;

ბიუროკრატის ხარჯების შემცირება

საქართველოს მოსახლეობის მიერ გადახდილი გადასახადების 30%-ზე მეტი იხარჯება სახელმწიფო ბიუროკრატის დასაფინანსებლად. ჩვენ მიგვაჩნია, რომ 4 წლიან პერსპექტივაში, ბიუროკრატის ხარჯები (რაც განისაზღვრება სახელმწიფო ბიუჯეტში ხელფასისა და საქონლისა და მომსახურების მუხლების ჯამით) არ უნდა აღემატებოდეს გადასახადების 25%-ს. ხოლო შემდგომ წლებში განხორციელდეს მისი ეტაპობრივი შემცირება 20%-მდე.

ჩვენი პროგრამის მიხედვით, ბიუჯეტის ხარჯვით ნაწილში ადმინისტრაციული ხარჯები შემცირდება 200 მლნ-ით პირველ წელსვე, ხოლო შემდგომი 3 წლის განმავლობაში ადმინისტრაციული ხარჯები შემცირდება დაამატებით 300 მლნ-ით. დაზოგილი თანხები მთლიანად მოხმარდება ინფრასტრუქტურასა და განათლებაში ინვესტირებას.

ინვესტიციების ზრდის ხელშეწყობა

საქართველოში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების რაოდენობისა და ხარისხის გასაზრდელად, განსახორციელებელია მნიშვნელოვანი ცვლილებები ქვეყნის კონკურენტუნარიანობის ზრდის მიზნით, კერძოდ:

- ძლიერი, პროფესიონალებით დაკომპლექტებული, „ერთი სარკმლის პრინციპით“ მოქმედი საინვესტიციო სააგენტოს ჩამოყალიბება, რომელიც ინვესტორებს დაეხმარება ბიზნესის გამართვაში და ხელს შეუწყობს საქმიანობის შემდგომ წარმართვაში. განსაკუთრებული როლი უნდა მიენიჭოს საქართველოს საელჩოებისა და წარმომადგენლობების რესურსის გამოყენებას საზღვარგარეთ ინვესტიციების მოზიდვის საქმეში;
- საქართველოს მთელი ტერიტორიის იურიდიული კადასტრის დასრულება. 2 წლის განმავლობაში მიწის აღწერა და საკუთრების უფლების დარეგისტრირება, არსებითად გააუმჯობესებს პროგნოზირებად საინვესტიციო გარემოს;
- ადგილობრივი ფასიანი ქაღალდების ბაზრის ჩამოყალიბებისა და განვითარების ხელშეწყობა, ადგილობრივი, გრძელვადიანი დაფინანსების ხელმისაწვდომობის მისაღწევად;
- ინფრასტრუქტურის დარგში დაბანდებათა გასაზრდელად დონორ ორგანიზაციებთან აქტიური თანამშრომლობა და ინფრასტრუქტურული პროექტების დროული და ხარისხიანი განხორციელება;

- მნიშვნელოვანი და მაღალეფექტიანი (როგორც ეკონომიკაში წილის, ასევე სხვა ინვესტიციების მოზიდვის თვალსაზრისით) ინვესტიციების მოზიდვის მიზნით, აუცილებელია კონკრეტული სექტორის წამყვან კომპანიებთან პირდაპირი მოლაპარაკება. იმ მაღალი დამატებული ღირებულების სექტორებში, რომლებიც საქართველოში განვითარებული არ არის (მაგ. კომპიუტერული ტექნოლოგიები, ბიოტექნოლოგიები, კომპლექსური ნაწილების წარმოება და ა.შ.). კაპიტალდაბანდების გასაზრდელად განხილულ იქნება მასტიმულირებელი მექანიზმები, როგორცაა შეღავათიანი პერიოდები, საგადასახადო კრედიტები და გრანტები კვლევებისა და ტრენინგის დასაფინანსებლად. მექანიზმები ამოქმედდება მხოლოდ თავდაპირველად დასახული ამოცანების შესრულების პირობით და გავრცელდება როგორც უცხოურ, ასევე ადგილობრივ კომპანიებზე.
- თავისუფალი, სამართლიანი, კონკურენტული და სტაბილური ბიზნესგარემოს არსებობის ხელშეწყობა და კონკურენტული ბაზრის
- მხარდამჭერი პროგნოზირებადი რეგულაციების შექმნა;

ტექნოლოგიები და ინოვაციები

ტექნიკური განათლების დონის ამაღლება, ისევე, როგორც ტექნოლოგიური ადაპტირება და ინოვაციური კომერციული პროექტებისა თუ სტარტაპების განვითარება მსოფლიო ზრდის უმთავრეს მამოძრავებელ ძალად რჩება. მიუხედავად იმისა, რომ ამ დარგებში მთავარი მოთამაშე კერძო სექტორი დარჩება, აუცილებელია განათლებისა და ინოვაციების დარგში კერძო და საჯარო სექტორის თანამშრომლობის გაღრმავება, მათ შორის, ტექნოლოგიური სასწავლებლებისა და ინოვაციური პროექტების კერძო სექტორთან ერთობლივი დაფინანსება.

ჩვენი პროგრამის მიხედვით, ამოქმედდება ინოვაციებში ინვესტირებისა და ვენჩურული ფონდების დაფუძნების ხელშეწყობის მექანიზმი. ვენჩურული კაპიტალი არის დარგი, რომელსაც შეუძლია ქვეყნის ეკონომიკაზე მნიშვნელოვანი გავლენის მოხდენა. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს არის უნიკალური დარგი, რომლის განვითარება ქვეყანაში ხელს უწყობს ეკონომიკის რიგი დარგების ზრდასა და განვითარებას.

ტურიზმი

მსოფლიოში გავრცელებული პანდემიის, COVID-19 გამო, საქართველოს, როგორც მსოფლიო ეკონომიკის ნაწილს, მოუწევს ისეთ ეკონომიკურ ცვლილებებთან გამკლავება, როგორცაა: ლარის კურსის დაცემა, ტურისტული ნაკადების შემცირება, საზღვრების ჩაკეტვა, რესტორნების, კაფეების დახურვა, სავაჭრო ობიექტების დახურვა, სხვა საწარმოების დახურვა, უმუშევართა რიცხვის ზრდა, შემოსავლების შემცირება.

საქართველომ უნდა გამოიყენოს დაბალი რისკის და უსაფრთხო ქვეყნის იმიჯი, კერძოდ: ტურისტების მოზიდვის მიზნით უნდა გააძლიეროს პიარკამპანია, გამოიყენოს არსებული რესურსები, მათ შორის ბუნებრივი. კრიზისის დასაძლევად უნდა განხორციელდეს შემდეგი ღონისძიებები:

- ტურიზმის აღდგენა/განვითარება უნდა დაიწყოს შიდა ტურიზმით, რაც ძირითად დატვირთვას გადაიტანს ოჯახურ სასტუმროებზე. სახელმწიფომ შეამდგომლობა უნდა აღძრას ტურიზმის სექტორში დასაქმებულებსა და ბანკებს შორის სახელმწიფო გადასახადის გადავადება/გადანაწილების თაობაზე;
- პირველ ეტაპზე აქცენტი უნდა გაკეთდეს მეზობელი ქვეყნებიდან

ტურისტების მოზიდვაზე. მთელი ყურადღება და რესურსი უნდა იყოს მიმართული ახალი ტურისტული პროდუქტების განვითარებაზე, კერძოდ: ა) ეკო და აგრო ტურიზმზე ბ) ღვინის ტურიზმზე გ) მთისა და სათავგადასავლო ტურიზმზე დ) სამედიცინო ტურიზმზე.

ჯანდაცვა და სოციალური პოლიტიკა

„თავისუფალი დემოკრატები“, პროგრამაში გათვალისწინებული ჯანდაცვისა და სოციალური პოლიტიკის გატარებით, ვგეგმავთ მივალნიოთ შემდეგ შედეგებს :

- ჯანდაცვისა და სოციალური პროგრამების ხელმისაწვდომობის გაზრდა და სერვისების საყოველთაოობის უზრუნველყოფა;
- ჯანდაცვისა და სოციალურ საკითხებზე გამოყოფილი ფინანსების სამართლიანი გადანაწილება;
- ჯანდაცვისა და სოციალური სერვისების ხარისხის გაუმჯობესება;
- ჯანდაცვის სისტემაში უწყვეტი პროფესიული განათლების, საშუალო და დაბალი მედ.პერსონალის პროფესიული განვითარების პროგრამების შედგენა და ფინანსური სტიმულირება;
- ქვეყანაში საპენსიო პოლიტიკის კარდინარული შეცვლა და საპენსიო-დაგროვებითი სისტემის მოდერნიზება;
- სოციალურად დაუცველი და სხვა კატეგორიების მოსახლეობისათვის არსებული დახმარებების ოდენობის რეალური ზრდა საარსებო მინიმუმამდე და ზრუნვა ამ ტიპის ოჯახების რაოდენობრივ შემცირებაზე, ქმედითი ღონისძიებების გატარებით;
- შშმ პირებისათვის არსებული ჯანდაცვისა და სოციალური პროგრამების მოდერნიზება და ევროპულ სტანდარტებთან გათანაბრება.

„თავისუფალი დემოკრატები“ ვთვლით, რომ ჯანდაცვისა და სოციალური დახმარების სისტემა ორიენტირებული უნდა იყოს საზოგადოების ყველა ფენის რეალურ საჭიროებებზე. სოციალური მდგომარეობის შეფასებისას, გამოყენებული უნდა იქნას მოდელი, რომელიც დაეყრდნობა სოციალურად გაჭირვებული ოჯახების სისტემატიზაციას და სრულყოფას. სოციალური მდგომარეობის შეფასებისას, გამოყენებულ იქნება „მრავალფაქტორიანი მოდელი“, რომელიც უახლოეს მომავალში მოგვცემს სოციალურად დაუცველ პირთა შეფასებების სრულყოფილად ადმინისტრირების შესაძლებლობას.

სოციალური დახმარების თანმიმდევრული სქემა შესაბამისობაში უნდა მოვიდეს საპენსიო უზრუნველყოფის საერთაშორისო სტანდარტებთან. სახელმწიფო ვალდებულია პენსიონერს შეუქმნას ღირსეული პირობები, შესაბამისად, „თავისუფალი დემოკრატები“ პირველ ეტაპზე პენსიას გავხდით 300 ლარს, ხოლო ინფლაციის გათვალისწინებით შემდგომ გავზრდით ყოველწლიურად.

„თავისუფალი დემოკრატები« მიზნად ვისახავთ სოციალური საცხოვრისების პროგრამის რევიზიას, რაც თანმიმდევრულად აღმოფხვრის უსახლკართოა და დევნილთა ბინადრობის პრობლემას. ასევე დიდ მნიშვნელობას ვანიჭებთ სპეციალიზირებული დაწესებულებების, ბავშვთა სახლების, მოხუცებულთა და შშმ პირთა სოციალური სერვისების თანამედროვე საერთაშორისო სტანდარტებთან დაახლოებას.

სახელმწიფო ვალდებულია ორიენტირებული იყოს სოციალური უსაფრთხოების

თანამედროვე ფორმულის განხორციელებაზე, რაც გულისხმობს ეკონომიკურ კეთილდღეობას და საარსებო მინიმუმის უპირობო დაცვას. შესაძლებლობის ფარგლებში, სახელმწიფომ უნდა გადახედოს სოციალური დახმარებების პაკეტებს, რათა მოხდეს ვალდებულებათა ოპტიმიზაცია არსებული მძიმე სიტუაციის გათვალისწინებით. მაღალი ციფრები, რომელიც დღეს იკითხება სახელმწიფო ბიუჯეტში (1/3) ჯანდაცვის და სოციალური დახმარებებისა და მიზნობრივი პროგრამების კუთხით, „თავისუფალი დემოკრატების» აზრით, აუცილებელია გადახედილ იქნეს და შესაბამისობაში მოვიდეს დღევანდელ მოთხოვნებთან მზარდი ინფლაციის პირობებში. ლარის კურსის მერყეობა კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ სოციალური დახმარების პაკეტი არ შეესაბამება დღევანდელ მოთხოვნებს.

„თავისუფალი დემოკრატები» ვთვლით, რომ დევნილების, მარტოხელა დედების, და სოციალურად დაუცველი ოჯახებისათვის გაცემული დახმარებების ოდენობა უნდა გაიზარდოს მინიმუმ 50%-ით. ასევე, გაიცეს მოცემულ და სხვა კატეგორიებზე, საარსებო მინიმუმის ოდენობის ერთჯერადი დახმარება დამატებით ყოველთვიურად. შემუშავდეს მაღალმთიანი რეგიონებისათვის სოციალური დახმარების სპეციალური პაკეტი, რაც მოიცავს ზამთრის სეზონზე (3-4 თვე) 200 ლარის დახმარებას ყოველთვიურად.

„თავისუფალი დემოკრატები“ ვთვლით, რომ საქართველოს მოქალაქეებისათვის სამედიცინო სერვისებზე ხელმისაწვდომობა არათანაბარია. ამის თქმის უფლებას გვაძლევს როგორც ფინანსური, ასევე გეოგრაფიულად არასწორად გადანაწილებული სამედიცინო სერვისების მიღების შესაძლებლობა, რაც კიდევ უფრო მკვეთრად აისახება რეგიონის მოსახლეობაზე და განსაკუთრებით მაღალმთიანი რაიონების მოსახლეობაზე. სამედიცინო სერვისების ვითომდა უნიფიცირებული ფასების მიუხედავად, ხშირად ვხვდებით სერვისების გაძვირების და სახელმწიფოს მხრიდან არასწორი დაფინანსების მრავალ ათეულ შემთხვევებს. სამედიცინო მომსახურების ურთულეს პრობლემად რჩება მაღალი ხარისხის სამედიცინო სერვისების მიწოდების საკითხი, რაც განსაკუთრებით თავს იჩენს რეგიონალურ მონყოლაში. „თავისუფალი დემოკრატებისთვის» აღნიშნული პოლიტიკა მიუღებელია, რადგან არ უნდა ხდებოდეს მოსახლეობის ფენებად დაყოფა, ცენტრალური ქალაქებისა და რეგიონების მიხედვით. ზემოთ მოყვანილი პრობლემა აისახება არამართო პაციენტების, არამედ მედპერსონალის კვალიფიკაციის ხარისხსა და ანაზღაურების სქემაზე, რაც იწვევს რეგიონებიდან მედ-პერსონალის გადინებას.

„თავისუფალი დემოკრატების» ერთ-ერთ მნიშვნელოვან შემოთავაზებას წარმოადგენს უწყვეტი სამედიცინო განათლების არსებული პროგრამების გადახედვა და საერთაშორისო-ევროპულ სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანა.

ჯანდაცვის მოქმედ სისტემაში „თავისუფალი დემოკრატები» მნიშვნელოვან შემდგომ ღონისძიებად ვისახავთ „საყოველთაო ჯანმრთელობის» პროგრამების საფუძვლიან აუდიტს. ვთვლით, რომ ხარჯვითი ნაწილი არასამართლიანია და ვერ ხდება ზუსტი გადანაწილება ბენეფიციარის ეკონომიკური მდგომარეობის მიხედვით და მოსახლეობის ფინანსური შემოსავლების პროპორციულად. მოსახლეობის თანაგადახდების წილი დაანგარიშებული იქნება შემოსავლების მიხედვით, განსაკუთრებული ყურადღება კი დაეთმობა რეგიონალურ და ადგილობრივ დონეზე მიწოდებული სამედიცინო ხარისხის მკვეთრ ამაღლებას. „თავისუფალი დემოკრატები“ განვახორციელებთ პირველადი ჯანდაცვის და საზოგადოებრივი ჯანდაცვის სისტემების რეფორმას და ვუზრუნველყოფთ მედიკამენტების ფასების ხელმისაწვდომობას. „თავისუფალი დემოკრატები» ვთავაზობთ ფარმაცევტულ კომპანიებს - როგორც დისტრიბუტორ, ასევე მწარმოებელ ქსელს განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციონ მოწოდებული მედიკამენტების ხარისხს და მის შესატყვისობას ფასებთან. „თავისუფალი დემოკრატები» ვგეგმავთ სამედიცინო მონაცემთა აღრიცხვის ერთიანი უნივერსალური ბაზის შექმნას, რომელიც ხელმისაწვდომი იქნება ყველა სამედიცინო და მარეგულირებელი დაწესებულებებისათვის, რაც

შემდგომ განაპირობებს სერვისის გამჭირვალობას.

„თავისუფალი დემოკრატები“, ვუზრუნველყოფთ საკანონმდებლო ინიციატივით სავალდებულოდ განისაზღვროს სპეციალური 50%-იანი შეღავათი იმ კატეგორიებისათვის, რომლებიც რეგისტრირებულნი არიან სპეც.მედიკამენტების მიმღებთა რეესტრში.

„თავისუფალი დემოკრატების« მიზანია, ჯანდაცვის სერვისების ხარისხის გაუმჯობესება ყველა დონეზე, კერძოდ, ჯანდაცვის სერვისების ხარისხის გაუმჯობესება სახელმწიფოს მიერ უნდა განხორციელდეს ხარისხის კონტროლის გაძლიერებით. ამაში აქტიურად უნდა იყვნენ ჩართული დარგობრივი ასოციაციები და არასამთავრობო ორგანიზაციები. სახელმწიფომ ხელი უნდა შეუწყოს და ფინანსურად წაახალისოს თანამედროვე პროტოკოლებისა და გაიდლაინების დანერგვა, რომელიც შემდგომში უზრუნველყოფს სამედიცინო შეცდომებისა და პროფესიული დარღვევების მინიმუმამდე შემცირებას. ასევე, მიმართული იქნება სასწავლო დაწესებულებების რეიტინგის მომატებისაკენ.

„თავისუფალი დემოკრატები« განვახორციელებთ საკანონმდებლო ინიციატივებს საქართველოსთვის ტრადიციული ტურიზმისა და კერძოდ სამედიცინო ტურიზმის აღორძინების მიმართულებით განსახორციელებელ პროექტებს, რათა სრულად იქნას გამოყენებული საქართველოს სამედიცინო ტურიზმის პოტენციალი.

ჩვენ, „თავისუფალი დემოკრატები“, განვახორციელებთ საკანონმდებლო ცვლილებებს ჯანდაცვის სისტემაში, განათლების ხელშეწყობის მიმართულებით, როგორც უმაღლესი, ასევე პროფესიული გადამზადების ცენტრების მხარდაჭერისათვის. შემუშავებული გვაქვს ექიმებისა და ექთნების პროფესიული განათლების ხელმისაწვდომი პროგრამა, რომელიც მოთხოვნადს გახდის აღნიშნულ პროფესიებს, ასევე ექიმებისა და ექთნებისათვის შევქმნით მაღალანაზღაურებად სისტემას, რომელიც მიუახლოვდება ანაზღაურების საერთაშორისო სტანდარტებს, კერძოდ ოჯახის ექიმის მინიმალური ხელფასი 2500 ლარი , ექთნის 1250 ლარი და სანიტარი - 700 ლარი. რაც გამოიწვევს პირველადი ჯანდაცვის სისტემაში მომუშავე პერსონალის მოტივაციის ამაღლებას, რაც თავის მხრივ გააუმჯობესებს სამედიცინო მომსახურების ხარისხს.

კოვიდ-19 საკასუხო ანტიკრიზისული გეგმა

პანდემია გლობალურ გამოწვევად უახლოეს პერიოდში ისევ დარჩება. ამ მხრივ, საქართველოში არსებული სიტუაცია დამოკრეტალდა გვარწმუნებს, რომ მოპტიმალური ანტიკრიზისული გეგმა, რომელიც ჩვენს ქვეყანას პანდემიასთან ბრძოლაში დაეხმარება განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს. მთავარი ყურადღება ჯანდაცვის სისტემის სათანადო მომზადებასა და გაძლიერებას უნდა დაეთმოს. აუცილებელია თავიდან შეფასდეს ჩვენი ჯანდაცვის სისტემის მზადყოფნა და შეიქმნას სოციალური დისტანცირების და ეტაპობრივი შეზღუდვების ახალი სისტემა. სხვა ზომებთან ერთად საქართველოშიც უნდა დავინყოთ „კოვიდ-19“ ვაქცინაზე მუშაობა, შესაბამისი კადრები და რესურსი ჩვენს ქვეყანას გააჩნია და მათი სრულფასოვანი გამოყენება ჩვენი ეროვნული უსაფრთხოების გრძელვადიანი გაძლიერების წინაპირობა იქნება. ამავედროულად, ჯანდაცვის სისტემის ეფექტურობის უზრუნველსაყოფად აუცილებელია შემდეგი ღონისძიებების განხორციელება:

- საზოგადოების ინფორმირების სწორი სტრატეგია; საჭიროა, მოვძებნოთ ოქროს შუალედი მოსახლეობისთვის სიფრთხილის მონოდებასა და პანიკური შიშის დათესვას შორის. ასე მაგალითად, პირველი ტალღის დროს იმდენად დიდი იყო მოსახლეობის შეშფოთება, რომ ქრონიკული პაციენტებიც კი თავს იკავებდნენ საავადმყოფოებში მისვლისგან. ამან

მნიშვნელოვანი საფრთხე შეუქმნა ამ ადამიანების ჯანმრთელობას. მსგავსი შემთხვევების განმეორების თავიდან ასაცილებლად კომუნიკაცია მკაფიო და ცხადი უნდა იყოს;

- ტერიტორიული პრინციპით შეირჩეს/გამოიყოს კლინიკები, რომლებიც მხოლოდ „კოვიდ 19“ პაციენტებს მოემსახურება და შესაბამისად, აუცილებლად უნდა გამოთავისუფლდეს მრავალპროფილური საავადმყოფოები „კოვიდ 19“ პაციენტებისგან, რათა სხვა პაციენტებმა შეძლონ საჭირო სამედიცინო მომსახურების დროულად მიღება. „კოვიდ-19“-ის ეფექტები მხოლოდ ინფიცირებულების რაოდენობითა და სიკვდილობით არ იზომება, აქვე უნდა გავითვალისწინოთ ის პაციენტები ვინც ამ გარემოების გამო ვერ ღებულობს სათანადო სამედიცინო მომსახურებას. ჩვენი მიდგომა მკვეთრად შეამცირებს ამ უარყოფითი გვერდითი შედეგების დადგომის ალბათობას;
- ამავედროულად, უნდა შემუშავდეს სამოტივაციო სისტემა (პორტფოლიო, პაკეტი), რომელიც ხელს შეუწყობს ინფექციონისტთა რაოდენობის გაზრდას საშუალოვადიან პერიოდში, ხოლო მოკლევადიან პერიოდში მაქსიმალურად უნდა გაუმჯობესდეს მათი სამუშაო პირობები და გაიზარდოს ფინანსური ანაზღაურება „კოვიდ-19“-თან დაკავშირებული გარემოებების სრული გათვალისწინებით;
- დაუყოვნებლივ და დროულად უნდა ჩატარდეს მასობრივი აცრები სეზონურ გრიპებზე;
- ჯანდაცვის სისტემის კანონმდებლობაში შესაბამისი ცვლილებების და დამატებების შეტანა, რაც ორიენტირებული იქნება „კოვიდ-19“-ით გამონვეული სიტუაციის, დიაგნოსტიკის და მკურნალობის თანამედროვე სტანდარტებთან შესაბამისობაში მოყვანაზე, რაც თავის მხრივ განაპირობებს გაიდლაინებისა და პროტოკოლების სრულ სისტემატიზაციას.

პანდემიასთან ბრძოლისთვის აუცილებელი რიგი ღონისძიებები პირდაპირ შეეხება მოსახლეობის ეკონომიკურ კეთილდღეობასა და სოციალურ უსაფრთხოებას. განსაკუთრებით, სწორედ ის ოჯახები დაზარალებულნი ვისი ეკონომიკური მდგომარეობა ისედაც მყიფე იყო. მართალია, შესაძლებლობების ფარგლებში გარკვეული დახმარების პაკეტების ინიცირება მოხდა, მაგრამ მათი შენარჩუნება-გაგრძელება და ოპტიმიზაცია აუცილებელია დღეს არსებული სიტუაციის გათვალისწინებით. ეს იმიტომ, რომ მიუხედავად აკრძალვების შემცირებისა, ეკონომიკური აქტივობის პირვანდელ დონესთან დაბრუნება პანდემიის დამარცხებამდე შეუძლებელია. გარდა ამისა, მხედველობაში უნდა მივიღოთ კოვიდინფიცირებული და თვითიზოლაციაში მყოფი მოქალაქეები, რომელთა ხვედრი აქამდე თვალსაწიერს მიღმა დარჩა. სამწუხაროდ, მათი რაოდენობა იზრდება და აუცილებელია სახელმწიფომ შეიმუშაოს კონკრეტული დახმარების პაკეტი, რომელიც მათი და მათი ოჯახების სოციალურ დაცულობას უზრუნველყოფს:

- კოვიდ ინფიცირებულს, რომელიც დროებით შრომისუუნარო ხდება 2 თვის განმავლობაში (მკურნალობის სრული კურსი) შეუნარჩუნდეს ხელფასი და ბონუსის სახით სახელმწიფოსგან მიეცეს 2 თვის გასაშუალოებული ხელფასი;
- თვითიზოლაციაში მყოფ ადამიანს, რომელიც შრომისუუნარო ხდება 12 დღის განმავლობაში, უნდა შეუნარჩუნდეს ხელფასი და დამატებით, სახელმწიფოსგან მიეცეს საარსებო მინიმუმის დღიური ნორმის შესაბამისი თანხა;
- კოვიდ 19-ით ინფიცირებული მშობლების არასრულწლოვან ბავშვებზე გაიცეს საარსებო მინიმუმის კალათის შესაბამისი თანხა.

- „კოვიდ 19“-ით ინფიცირებული პაციენტების გარდაცვალების შემთხვევაში, სახელმწიფომ უნდა აიღოს ვალდებულება გასცეს ერთჯერადი დახმარება 1500 ლარის ოდენობით.

სახელმწიფო პოლიტიკა ვეტერანების მიმართ

სახელმწიფომ მკვეთრი, ერთიანი პოლიტიკით უნდა იზრუნოს იმ პირებზე, ვინც თავდადებით იბრძოდა ქვეყნის ერთიანობისა და თავისუფლებისათვის. დღეს, ვეტერანების ჯანმრთელობასა და სოციალურ მდგომარეობას მთავრობა ფრაგმენტულად, საერთო სტრატეგიული ხედვის გარეშე განსაზღვრავს. ასევე, აქტუალურია დაუბეგრავი მინიმუმის საკითხი. მოძველებულია და ხშირ შემთხვევაში, წინააღმდეგობაში მოდის სხვა კანონებთან კანონი „ომისა და სამხედრო ძალების ვეტერანების შესახებ“. არ არსებობს ვეტერანებისა და მათი ოჯახის წევრების ჯანმრთელობის დაცვის, რეაბილიტაციის, სოციალური უზრუნველყოფისა და დასაქმების ხელშეწყობის სათანადო მექანიზმები.

“თავისუფალი დემოკრატები” ვიღებთ ვალდებულებას:

- განხორციელებდებამის ვეტერანთა სოციალური პრობლემების დარეგულირება. გავზრდით კომუნალურ სუბსიდიას 22 ლარიდან 50 ლარამდე თვეში;
- გაორმაგდება საგადასახადო კოდექსით ვეტერანებისათვის განსაზღვრული 3000 ლარიანი დაუბეგრავი მინიმუმის ზღვარი და გახდება 6000 ლარი წელიწადში. აღნიშნული შეღავათი გავრცელდება ავღანეთისა და სხვა სამშვიდობო მისიებში მონაწილე სამხედრო პირებზე;
- უმაღლეს სასწავლებლებში (მაგისტრატურა) ვეტერანთა შვილებისათვის სწავლება იქნება უფასო (სახელმწიფო ხარჯებით);
- განთავისუფლებიან საერთო სასამართლოებში განსახილველ საქმეებზე სახელმწიფო ბაჟის გადახდისაგან;
- მოვანყობთ ვეტერანთა სასაფლაოს (აშშ-ს არლინგტონის სასაფლაოს მსგავსად).

სტრატეგიული პროგრამა დევნილთა ინტერესების დასაცავად

ჩვენთვის, „თავისუფალი დემოკრატებისთვის“, საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებული პირების, დევნილების არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესება, განსახლების პრობლემის გადაჭრა და მათი დასაქმების ხელშეწყობი პროგრამების განხორციელება, უმნიშვნელოვანესი საკითხია, რადგანაც აღნიშნული პირდაპირპროპორციულად აისახება ქვეყანაში არსებულ ეკონომიკურ მაჩვენებლებზე და მნიშვნელოვნად შეამცირებს სოციალურად დაუცველი ადამიანების რიცხვს.

ამდენად, აუცილებელია, რომ დევნილთა მიმართ სახელმწიფო სტრატეგია ატარებდეს კომპლექსურ ხასიათს, მოიცავდეს საზოგადოებრივი ცხოვრების ყველა ძირითად სფეროს და მაქსიმალურად ემყარებოდეს ორ ამოსავალ პრინციპს.

პირველი დევნილთათვის კონსტიტუციური და პოლიტიკური უფლებების აღდგენა და მეორე სოციალურად დაუცველი ჯგუფების მხარდაჭერა და საზოგადოებრივად აქტიური მოქალაქეებისათვის განვითარების პერსპექტივის შექმნა. ამდენად, ძალზედ მნიშვნელოვანია, რომ დევნილთა მიმართ სახელმწიფო სტრატეგია აქტიური და მოტივირებული, თვითმყობადი და საკუთარი საქმიანობის სფეროში

წარმატებული დევნილების მხარდაჭერას ისახავდეს მიზნად.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, დევნილთა მიმართ, „თავისუფალი დემოკრატიების“ სტრატეგიაში ასახვა ჰპოვა შემდეგმა პრიორიტეტულმა მიმართულებებმა:

საარჩევნო უფლების დაბრუნება;

დევნილებს თითქმის 28 წელია ჩამორთმეული აქვთ ერთ-ერთი ძირითადი კონსტიტუციური უფლება აირჩიონ და არჩეული იყვნენ აფხაზეთის ა/რ წარმომადგენლობით სტრუქტურაში. ეფექტური წარმომადგენლობითი ხელისუფლების არყოფა ერთ-ერთი უმთავრესი მიზეზია იმისა, რომ დაუცველია დევნილთა პოლიტიკური, ეკონომიკური, სამართლებრივი თუ სოციალური ინტერესები. არსებული კრიზისის დასაძლევად და დევნილთა პოტენციალის მაქსიმალურად რეალიზებისათვის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს მათთვის საარჩევნო უფლების დაბრუნება, აფხაზეთის ა/რ წარმომადგენლობითი ორგანოს (უმაღლესი საბჭო) არჩევნების ჩატარება.

წარმომადგენლობითი ორგანოს უფლებამოსილების გაფართოება

ოკუპირებული ტერიტორიიდან, აფხაზეთიდან იძულებით გადაადგილებული პირების მიერ არჩეულ წარმომადგენლობით ორგანოს მიენიჭება უფლებამოსილება, მონაწილეობა მიიღოს აფხაზეთის დეოკუპაციის საკითხებთან დაკავშირებულ ყველა სტრატეგიული მნიშვნელობის მქონე მოლაპარაკებაში, ასევე, დევნილთა მიმართ სტრატეგიის შემუშავებასა და განხორციელებაში.

საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიაზე ანტიდისკრიმინაციული პოლიტიკის წარმართვა;

საქართველოს მოქალაქეებს უკიდურესად დისკრიმინაციულ პირობებში უწევთ ცხოვრება ოკუპირებულ ტერიტორიაზე. დაუცველია მათი სიცოცხლის, ჯანმრთელობის, პოლიტიკური, ეკონომიკური, გამოხატვისა და საერთაშორისო კონვენციებით აღიარებული ადამიანის ძირითადი უფლებები და თავისუფლებები. ამდენად, უმნიშვნელოვანესად მივიჩნევთ საერთაშორისო ორგანიზაციებთან ერთად ეფექტური ანტისაოკუპაციო და ანტიდისკრიმინაციული პოლიტიკის წარმართვას.

საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიაზე მცხოვრები საქართველოს მოქალაქეებისათვის ჯანდაცვის ერთიანი სახელმწიფო პროგრამის შემუშავება;

საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიაზე ჯანდაცვის კუთხით არსებული მდგომარეობის გაუმჯობესება წარმოადგენს იქ მცხოვრები საქართველოს მოქალაქეებისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან საკითხს. ამდენად, ოკუპირებულ ტერიტორიაზე მცხოვრები საქართველოს მოქალაქეებისათვის, ჯანდაცვის სფეროში შემუშავდება ერთიანი სტანდარტების სახელმწიფო პროგრამა.

დასაქმების ხელშეწყობა;

დასაქმების პრობლემა ერთ-ერთ ცენტრალურ საკითხს წარმოადგენს არა მხოლოდ დევნილებში, არამედ მთლიანად ქვეყნის მასშტაბით. მიუხედავად ამისა, შედეგის თვალსაზრისით, ეფექტური იქნება, თუ მოვახდენთ მათ დიფერენციაციას და დევნილ მოსახლეობას შევთავაზებთ დასაქმების უშუალოდ მასზე ორიენტირებულ მექანიზმებს, კერძოდ:

- დაწესდება საგადასახადო შეღავათები ოკუპირებული ტერიტორიიდან იძულებით გადაადგილებული იმ პირებისათვის, რომლებიც საკუთარი ბიზნესის ფარგლებში დაასაქმებენ 10 და მეტ დევნილს;

- დევნილთათვის საცხოვრებელი კორპუსების მშენებლობის სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში, დასაქმდებიან უშუალოდ დევნილები.

დევნილთა ყოველთვიური ფულადი შემწეობის გაზრდა

დევნილთა შემწეობა (რომელიც ამჟამად 45 ლარით განისაზღვრება) მზარდი ინფლიაციის შედეგად, სულ უფრო კარგავს თავის მსყიდველობით უნარიანობას და დღეისათვის სიმბოლურ თანხად გვევლინება. ის ვერ აკმაყოფილებს იმ მოთხოვნებს, რასაც ყოველთვიური ფულადი დახმარების ცნება გულისხმობს. ჩვენს მიერ გათვალისწინებული იქნება ინფლიაციის მაჩვენებელი და დევნილების შემწეობის თანხა განისაზღვრება მასთან მიმართებაში.

აფხაზეთის ომის ვეტერანების მხარდაჭერის პროგრამა;

აფხაზეთის ომის ვეტერანების მხარდაჭერის პროგრამის ფარგლებში გაუმჯობესდება მათთვის დაწესებული სოციალური, ეკონომიკური და საგადასახადო შეღავათები.

დევნილთა კომპაქტური ჩასახლების ობიექტების საკუთრებაში გადაცემა;

დევნილთა კომპაქტური ჩასახლების ობიექტების საკუთრებაში გადაცემის პროცესი, მიუხედავად იმისა, რომ სამართლებრივად არაერთი წელია რეგულირებულია, მაინც არამართლზომიერად მიმდინარეობს და, ხშირ შემთხვევებში, დევნილთა სურვილისა და მოთხოვნის მიუხედავად, არ გადაეცემა მათ კერძო საკუთრებაში.

განხორციელდება აღნიშნული საკითხის მარეგულირებელი სამართლებრივი ნორმების ლიბერალიზაცია და ყველა ის კომპაქტური ჩასახლების ობიექტი, რომელიც არ წარმოადგენს განსაკუთრებული დანიშნულების სახელმწიფო ობიექტს, დევნილებს მათი განცხადების საფუძველზე გადაეცემათ კერძო საკუთრებაში.

დევნილთათვის კერძო საკუთრებაში არსებული საცხოვრებელი კორპუსის მომიჯნავე კომერციული დანიშნულების ფართის და მიწის სარგებლობის უფლების გადაცემა;

დევნილთა კომპაქტური ჩასახლების ობიექტების დაკანონების შემდგომ ვერ ხერხდება მიმდებარე კომერციული დანიშნულების ფართებისა და მიწის სამართლებრივი ათვისება, აღნიშნული მიმართულებით სამართლებრივი ნორმების ლიბერალიზაცია მნიშვნელოვნად ხელს შეუწყობს დევნილთა ადგილზე დასაქმებას და დაეხმარება მცირე ბიზნესის განვითარებას.

დევნილთათვის მცირე ბიზნესის ხელშეწყობა;

დევნილთათვის შეიქმნება მცირე ბიზნესის განვითარებისა და ხელშეწყობის ფონდი, რომლის ფარგლებშიც საკონკურსო პირობებით დაფინანსდება (დაბალპროცენტიანი სესხი) მცირე ბიზნეს-გეგმები და ინოვაციური პროგრამები.

დევნილებში ჯანსაღი ცხოვრების წესის მხარდაჭერა;

რთული ფინანსური მდგომარეობის გამო, დევნილი ოჯახები ძირითადად ვერ ახერხებენ ბავშვების სხვადასხვა სპორტულ სექციებში მიყვანას. მძიმე სოციალური პირობების მქონე ბავშვები უზრუნველყოფილი იქნებიან შესაბამისი სახელმწიფო ვაუჩერით.

განათლება

თანამედროვესამყაროში განათლება წარმოადგენს საზოგადოებისა და სახელმწიფოს პოლიტიკური, კულტურული, ეკონომიკური და სოციალური წინსვლის აუცილებელ წინაპირობას. განათლების სისტემის ტრანსფორმაციისა და განვითარების ჩვენი კონცეფცია რამდენიმე ფუნდამენტურ პრინციპს ეყრდნობა:

- თანამედროვე განათლება ადამიანის თავისუფლების, დამოუკიდებლობისა და კეთილდღეობის შეუცვლელ საფუძველს წარმოადგენს. ამიტომ განათლების სისტემამ ხელი უნდა შეუწყოს ადამიანის მიერ განათლების მიღებასა და გაუმჯობესებას მთელი ცხოვრების მანძილზე.
- განათლების სისტემა უნდა ითვალისწინებდეს, როგორც ფუნდამენტური მეცნიერებების განვითარების მოთხოვნებს, ასევე შრომის ბაზარსა და ქვეყნის განვითარების ტენდენციებს. ამისათვის კი საჭარო რესურსები უნდა იხარჯებოდეს განათლების, როგორც შედარებით გრძელვადიანი, ასევე მოკლევადიანი გეგმების განხორციელებაზე. ეს დანახარჯები უნდა იყოს ღია და ეფექტიანი, რათა განათლების სფეროში სახელმწიფოსა და საზოგადოების ამოცანებთან ერთად მაქსიმალურად იქნას გათვალისწინებული თითოეული ადამიანის (აღსაზრდელის, მოსწავლის, სტუდენტის თუ მსმენელის) ინდივიდუალური მისწრაფებები და შესაძლებლობები;
- აუცილებელია, რომ განათლების სისტემაში რეფორმები მრავალმხრივი მსჯელობის, საზოგადოების სხვადასხვა ჯგუფების მონაწილეობით განისაზღვროს და განხორციელდეს. განათლების სისტემა უნდა განვითარდეს, როგორც ერთიანი, მთლიანი და მოქნილი სისტემა, რომელშიც, ამავე დროს, ცალკეული სექტორების ტრანსფორმაცია და განვითარება მათი შინაგანი ლოგიკის გათვალისწინებით მოხდება. განათლების საფეხურები იმგვარად უნდა იყოს ერთმანეთთან დაკავშირებული, რომ სისტემის მთლიანობასა და განათლების უწყვეტობას უზრუნველყოფდეს.
- საზოგადოებრივი განვითარების პროცესში უმნიშვნელოვანეს ფიგურას პედაგოგი წარმოადგენს. განათლების ნებისმიერი სისტემის წარმატება, პირველ რიგში, დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორი პედაგოგები ჰყავს ქვეყანას და რამდენად ადეკვატურადაა მათი შრომა დაფასებული. ამიტომ ჩვენი სტრატეგიული ამოცანაა პედაგოგის მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესება და, ამასთან ერთად, პედაგოგის პროფესიის პრესტიჟულობისა და სოციალური სტატუსის სათანადოდ ამაღლება, რათა პედაგოგების ახალი ნაკადის შემოსვლას შევუწყოთ ხელი.

განათლების სისტემის სწრაფი და არსებითი გაუმჯობესება არის ჩვენი ქვეყნის ყოველი მოქალაქის, მთელი ჩვენი საზოგადოების განვითარების აუცილებელი პირობა და საწინდარი. ამიტომ განათლება ქვეყნის განვითარების ერთ-ერთ მთავარ პრიორიტეტად უნდა გადაიქცეს. შესაბამისად:

- განათლებისა და მეცნიერების დაფინანსება მთლიან შიდა პროდუქტთან მიმართებაში არ უნდა იყოს 4%-ზე დაბალი. უახლოესი 4 წლის განმავლობაში მინიმუმ 400 მილიონით მეტი უნდა მოხმარდეს მოსწავლეებისა და სტუდენტების მიერ თანამედროვე და ხარისხიანი განათლების მიღებასა და მასწავლებელთა ხელფასების განუხრელ ზრდას.

საყოველთაო სკოლამდელი განათლება

ჩვენი მიზანია, ჩამოვაყალიბოთ საყოველთაო სკოლამდელი განათლების ისეთი სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს ბავშვების სასკოლო განათლებისთვის

მზადყოფნას და, შესაბამისად, ხელს შეუწყობს მათ ადაპტაციასა და სწავლის გაუმჯობესებას დაწყებით სკოლაში. ამისათვის კი რამდენიმე კონკრეტული ნაბიჯი უნდა გადაიდგას:

კანონმდებლობის დონეზე უნდა განისაზღვროს სკოლამდელი აღზრდისა და განათლების სახელმწიფო დაწესებულებების დამოუკიდებლობა რელიგიური და პოლიტიკური გაერთიანებებისაგან;

სკოლამდელი განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მიზნით:

- მნიშვნელოვნად უნდა გაიზარდოს დაფინანსება როგორც ახალი ბაგა-ბაღების მშენებლობის, ასევე არსებული შენობების რეაბილიტაციის მიზნით;
- უნდა შემუშავდეს საჭიროების შემთხვევაში ადგილობრივი ხელისუფლები-სათვის დამატებითი დაფინანსების გამოყოფის სამართლიანი და ეფექტიანი მექანიზმები;
- სახელმწიფომ მოსახლეობას უნდა შესთავაზოს სკოლამდელი აღზრდის სხვადასხვა მოდელი;
- შემუშავებულ უნდა იქნას სკოლამდელ აღზრდაში კერძო სექტორის მონაწილეობის კონკრეტული სტრატეგია;
- სკოლამდელი აღზრდის დაწესებულებებში განვითარდება თანამედროვე ინფრასტრუქტურა, ხოლო გარემო ადაპტირებული იქნება ბავშვების განვითარების ასაკობრივ მოთხოვნებთან, მათ შორის შშმ ბავშვების საჭიროებებთან;
- აღსაზრდელების ბაგა-ბაღში რეგისტრაციის პროცესში გათვალისწინებული იქნება ტერიტორიული ფაქტორი და მოსახლეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა, რომელიც თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებისთვის შეიძლება ქმნიდეს დაბრკოლებას; ჭგუფებში აღსაზრდელთა დასაშვები რაოდენობის შესახებ სამართლებრივი ნორმის ამოქმედების ეტაპისთვის მნიშვნელოვანია, შემუშავდეს ბავშვების სისტემიდან გარიყვის საწინააღმდეგო მექანიზმები;
- აღმზრდელ-პედაგოგის/აღმზრდელის ბავშვების რაოდენობასთან თანაფარდობის სამართლებრივი ნორმის ამოქმედების ეტაპისთვის მნიშვნელოვანია, შეიქმნას შესაძლო საკადრო დეფიციტის პრევენციის მექანიზმები;
- მნიშვნელოვანია თანამშრომელთა პროფესიული განვითარების ნაყოფიერი სისტემის ამოქმედება. უაღრესად მნიშვნელოვანია ასევე თანამშრომელთა სოციალური დაცვის მექანიზმების, შრომის ანაზღაურებისა და წახალისების სამართლიანი სისტემის ფორმირება, ხოლო კვალიფიკაციის ამაღლების პროცესში არასამთავრობო და კერძო სექტორის, ასევე აკადემიური სფეროს ჩართვის ეფექტიანი მექანიზმების გამოყენება. ზრუნვის საგანი უნდა გახდეს სკოლამდელი აღზრდის სამაგისტრო პროგრამების სტიმულირება;
- კანონმდებლობით გათვალისწინებული საკმაოდ მოკლე ვადის მიუხედავად სკოლამდელი განათლების დაწესებულებების ავტორიზაციის პროცესი უნდა წარმართოს მაქსიმალურად ობიექტურად, სამართლიანად და გამჭვირვალედ;
- სკოლამდელი განათლების სისტემაში უნდა გატარდეს დეცენტრალიზაციის პოლიტიკა; სამოქალაქო საზოგადოების მონაწილეობით უნდა ჩამოყალიბდეს ცენტრალური და ადგილობრივი ხელისუფლებების კოორდინაციისა და თანამშრომლობის ფორმატი; უნდა გაიზარდოს საჯარო დაწესებულებისა და მისი ადმინისტრაციის ავტონომიის ხარისხი.

უკეთესი სკოლა, გზა ნარმატიული კარიერისაკენ

სკოლებს უნდა მიეცეთ მეტი დამოუკიდებლობისა და განვითარების საშუალება, რათა უზრუნველყოფილ იქნას ხარისხიანი განათლების ხელმისაწვდომობა მოსწავლეთათვის. იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოში არსებული სკოლები ხარისხობრივი და თვისობრივი მაჩვენებლებით მნიშვნელოვნად განსხვავდებიან ერთმანეთისგან, არ შეიძლება ცენტრალური ხელისუფლების ძირითადი მიდგომები და განათლების პოლიტიკის პრაქტიკა იყოს უნიფიცირებული. შესაბამისად, სკოლების მოტივაციისა და შესაძლებლობების გათვალისწინებით, უნდა დაინერგოს დივერსიფიცირებული მიდგომის სისტემა. ეს ძლიერ და განვითარებაზე ორიენტირებულ სკოლებს მეტ დამოუკიდებლობას მისცემს, ხოლო შედარებით სუსტ სკოლებს მხარდაჭერისა და კონსულტაციის მეტი რესურსით უზრუნველყოფს. ამ პროცესის ნარმატიებისათვის მნიშვნელოვანია, სკოლების დაფინანსებაში გაიზარდოს ინსტიტუციური განვითარებისათვის გამოყოფილი რესურსები და თანმიმდევრულად გაძლიერდეს მუნიციპალიტეტების ორგანოების როლი და კომპეტენციები. სკოლა უნდა გახდეს შემოქმედებითი და ავტონომიური; სკოლა უნდა გახდეს თანამედროვე განათლებისა და აღზრდის კერა, კერძოდ:

- ზოგადი განათლების სფეროში მართვის სისტემის გაუმჯობესების მიზნით ჩამოყალიბდება კოლეგიალური მმართველი ორგანო, რომელიც დაკომპლექტდება ამ სფეროში მომუშავე, როგორც განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს თანამშრომლებით, ასევე ადგილობრივი და საერთაშორისო სახელისუფლებო თუ არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებით. ასეთი ორგანოს ჩამოყალიბება გააუმჯობესებს სხვადასხვა უწყებებს შორის კოორდინაციის ხარისხს და უზრუნველყოფს გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში პროფესიონალების ქმედით მონაწილეობას;
- მნიშვნელოვანია, გადაიხედოს ზოგადი განათლების ეროვნული მიზნები, რათა ის სხვა პრიორიტეტებთან ერთად მაქსიმალურად იყოს ორიენტირებული სეკულარული დემოკრატიული სახელმწიფოს განვითარებაზე, ითვალისწინებდეს შრომის ბაზრის მოთხოვნებსა და ქვეყნის განვითარების როგორც ინტელექტუალურ, ასევე ეკონომიკურ პერსპექტივას;
- პროფესიული საზოგადოების აქტიური მონაწილეობით ამოქმედდება ქვეყნის დემოკრატიული და ეკონომიკური განვითარების მოთხოვნებთან ეროვნული სასწავლო გეგმების, სახელმძღვანელოებისა და სწავლა-სწავლების პროცესთან დაკავშირებული სხვა კომპონენტების შესაბამისობის მონიტორინგისა და შეფასების სისტემა.
- უნდა მოხდეს სკოლების დეცენტრალიზაცია და გაიზარდოს მათი ავტონომია, რაც გულისხმობს ადგილობრივ დონეზე ფინანსური და ადმინისტრაციული მართვის ყველა ძირითადი უფლებამოსილების დელეგირებას. სამეურვეო საბჭოს გაზრდილი ფუნქციები კიდევ ერთი ბერკეტი იქნება სკოლების საქმიანობაში პოლიტიკური და რელიგიური ორგანიზაციების ჩარევის თავიდან ასაცილებლად;
- შეიქმნება სკოლების მრავალკომპონენტიანი შეფასების სიტემა, რომელიც გამოავლენს ძლიერ და სუსტ სკოლებს. სუსტი სკოლებისთვის შეიქმნება მხარდაჭერის პროგრამა; სასკოლო აუდიტის ჯგუფები დაეხმარებიან ასეთ სკოლებს ადმინისტრაციული და ფინანსური საქმისწარმოების გაუმჯობესებაში;
- საგანმანათლებლო ღონისძიებებთან ერთად აუცილებელია სკოლებში ფიზიკური აღზრდის სრულყოფა და სასპორტო ინფრასტრუქტურის განახლება-გაუმჯობესება, რაც უმნიშვნელოვანესია როგორც სასწავლო დისციპლინისთვის (ფიზიკური აღზრდისა და სპორტის გაკვეთილებისათვის), აგრეთვე სკოლის

შემდგომი სექციური მუშაობისთვის. სკოლის ბიუჯეტებში საბაზისო მინიმუმის განსაზღვრის გზით ხელი შეეწყობა სასპორტო კლუბების შექმნა-განვითარებას.

- უნდა შემუშავდეს ზოგადი განათლების სფეროში ადამიანური რესურსების მართვის გრძელვადიანი სტრატეგია;
- სისტემაში ჩართული თანამშრომლების საკვალიფიკაციო მოთხოვნები უნდა დაეფუძნოს მათი მუშაობის ანალიზს;
- ყველა დონეზე თანამშრომლების სამსახურში მიღება უნდა განხორციელდეს ღია და სამართლიანი კონკურსის წესით, ხოლო შერჩევის პროცესში მაქსიმალურად უნდა იქნას მოზიდული პროფესიული ორგანიზაციები;
- უნდა გაუქმდეს სკოლის დირექტორების დანიშვნა ექვსწლიანი ვადით და ჩამოყალიბდეს პედაგოგების კარიერული ზრდის მექანიზმები;
- ორგანიზებული დიალოგის წარმართვის კუთხით მნიშვნელოვანი იქნება მასწავლებელთა და სკოლის ხელმძღვანელთა პროფესიული გაერთიანებების წახალისება. მნიშვნელოვანი ზრუნვის საგანი გახდება პედაგოგიკისა და განათლების ადმინისტრირების სამაგისტრო და პროგრამების სტიმულირება;
- მნიშვნელოვანია, რომ თანამშრომელთა გადამზადების პროგრამები განხორციელდეს დამოუკიდებელი სერვისის მიმწოდებელი ორგანიზაციების მიერ და გაიზარდოს ამ კუთხით არამართო არასამთავრობო ორგანიზაციების, არამედ უმაღლესი სასწავლებლების როლი; მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრმა უნდა შეიძინოს მასწავლებელთა გადამზადების საერთო პოლიტიკის განმსაზღვრელის ფუნქცია;
- მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების სქემამ ყველა პედაგოგისთვის უნდა უზრუნველყოს სასტარტო და შემდგომი განვითარების თანაბარი პირობები. რაც გულისხმობს დამწყები და მოქმედი პედაგოგებისთვის განვითარების განსხვავებული და რეალურ შედეგზე ორიენტირებული ისეთი პროგრამების შეთავაზებას, რომლებშიც გათვალისწინებული იქნება სკოლის ინტერესები. სკოლას უნდა ჰქონდეს პროფესიული განვითარებისა და შეფასების საკუთარი სისტემა, რომელიც შესაძლოა ყველა სკოლისთვის განსხვავებული იყოს, სკოლის საკუთარი საჭიროებების გათვალისწინებით;
- სახელმწიფო პოლიტიკა, მასწავლებლის მომზადების, პროფესიაში მისი შესვლისა და პროფესიული განვითარების გარდა უნდა მოიცავდეს პროფესიიდან გასვლის კომპონენტსაც, რათა მიდგომა იყოს სისტემური და კომპლექსური. უნდა მოხდეს საპენსიო ასაკის მასწავლებელთა პროფესიიდან გასვლის ისეთი წესების ფორმირება, რომლებიც უზრუნველყოფს საპენსიო ასაკის მასწავლებლების ღირსეულ გასვლას პროფესიიდან;
- უნდა შემუშავდეს მასწავლებლის სამუშაოს ანაზღაურების ადეკვატური და სამართლიანი გაანგარიშების სისტემა, რომელიც საგაკვეთილო დატვირთვის გარდა მასწავლებლის სხვა პროფესიულ აქტივობებსაც ასახავს. ეს მასწავლებლის მოტივაციის გაზრდას შეუწყობს ხელს;
- ხარისხიანი ზოგადი განათლების ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფის მიზნით გეოგრაფიული, პოლიტიკური, დემოგრაფიული, ეკოლოგიური, სოციალურ-ეკონომიკური, გენდერული და სხვა მნიშვნელოვანი ფაქტორების გათვალისწინებით განისაზღვრება ახალი სკოლების მშენებლობის, ასევე არსებული შენობების რეაბილიტაციის გეგმა;
- სახელმწიფოს განსაკუთრებული ზრუნვის საგანი მაღალმთიანი და საზღვრისპირა რეგიონების მცირეკონტინგენტიანი სკოლები გახდება,

რადგან განსაკუთრებით რთულია ასეთ სკოლებში ხარისხიანი განათლების და მოსწავლეების სოციალიზაციის უზრუნველყოფა; თანაც ამ რეგიონებში მოსახლეობის ადგილებზე დამაგრების თვალსაზრისით განსაკუთრებით მნიშვნელოვან როლს სწორედ სკოლა ასრულებს;

- გაუმჯობესდება ეთნიკური უმცირესობებისათვის სახელმწიფო ენის სწავლებისა და მათი საგანმანათლებლო მხარდაჭერის პროგრამა;
- ვიზრუნებთ, რომ ყველა საჯარო სკოლაში შეიქმნას თანამედროვე და უსაფრთხო ინფრასტრუქტურა, რათა გაადვილდეს სანიტარულ-ჰიგიენური ნორმების დაცვა; მოწესრიგდეს ლაბორატორიები, კომპიუტერული ოთახები და სასწავლო პროცესისთვის აუცილებელი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა. ასევე განხორციელდება საჯარო სკოლების ბიბლიოთეკების მატერიალურ-ტექნიკური მოდერნიზების პროგრამა;
- მნიშვნელოვანი აქცენტი გაკეთდება სკოლების მომარაგებაზე იმ დამხმარე აღჭურვილობით, რომელიც ზოგადსაგანმანათლებლო სისტემაში შეზღუდული შესაძლებლობისა და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეთა სრულფასოვანი ჩართვისათვისაა აუცილებელი. დაინერგება შშმ მოსწავლეთა ადაპტირებული ტრანსპორტით მომსახურების პროგრამა. დაინერგება და გაძლიერდება მასწავლებლის ასისტენტის ინსტიტუტი;
- ძირეულად უნდა გადაიხედოს სკოლებში ბიბლიოთეკების როლი და უმოკლეს ვადაში უნდა განხორციელდეს მათი უზრუნველყოფა თანამედროვე ტექნიკით და ინტერნეტ სივრცეში ინტეგრირება; უნდა დავაჩქაროთ შესაბამისი კადრების გადამზადება და ფიზიკური გარემოს მოწესრიგება. სასკოლო ბიბლიოთეკებმა განსაკუთრებული როლი უნდა შეასრულოს რეგიონებში, სოფლებში, ადგილობრივი თემის განვითარების პროცესებში;
- მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმობა როგორც ნაბეჭდი, ასევე ელექტრონული დამატებითი სასწავლო მასალების შექმნასა და ხელმისაწვდომობას, თანამედროვე სასწავლო რესურსების შექმნას. განხორციელდება ქმედებები ამ მიმართულებით ადგილობრივი წარმოების სტიმულირებისათვის;
- დაფინანსდება ხარისხიანი განათლების ხელმისაწვდომებისაკენ მიმართული ეროვნული და სასკოლო სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული პროგრამები და განისაზღვრება ამ პროცესში ადგილობრივი თემის, არასამთავრობო ორგანიზაციების, მშობლების, კურსდამთავრებულების და საზოგადოების სხვა ინტერესთა ჯგუფების მონაწილეობის ეფექტური მექანიზმები;
- მნიშვნელოვანი აქცენტი გაკეთდება პროექტულ სწავლებაზე. სკოლებისათვის გამოყოფილი იქნება ფინანსები სამოქალაქო აქტივობებისაკენ მიმართული პროექტების განსახორციელებლად.
- ასევე სიღრმისეულად გადაიხედება და გაუმჯობესდება სკოლებში პროფესიული ორიენტაციისა და კარიერული დაგეგმვის პროგრამა. საჭიროებების კვლევის საფუძველზე დაფუძნდება სკოლის გარეშე საგანმანათლებლო ან/და სააღმზრდელო დაწესებულებები;
- ვიზრუნებთ, რომ ზოგად განათლებაზე განუღმავრო ხარჯებმა მთლიანი შიდა პროდუქტის, როგორც მინიმუმ, 4%-ს მიაღწიოს, რაც გააჩენს განათლების ხარისხის ამაღლებაზე ორიენტირებული რეფორმების გატარების რეალურ შესაძლებლობას. მაგრამ, ამავედროულად, აუცილებელია გადაიხედოს დაფინანსების ფორმულა, რათა უკვე არსებულ ფარგლებში განხორციელდეს რესურსების ოპტიმალური, სამართლიანი და შედეგზე ორიენტირებული განაწილება.

მეტი დამოუკიდებლობა, ინოვაცია და განათლების უკეთესი ხარისხი უმაღლეს სასწავლებლებს

უმაღლესი განათლების სფეროში გატარებული რეფორმები არის ყველაზე სწორი და ნაყოფიერი გზა ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისა და კონკურენტუნარიანობის გაზრდისათვის. ამ მიმართულებით დაგეგმილი ცვლილებები უნდა გამოიმდინარეობდეს მთლიანად განათლების სისტემის წინაშე არსებული გამოწვევებიდან.

უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების დაფინანსების არსებული სისტემა გულისხმობს სტუდენტზე მიბმულ ვაუჩერულ დაფინანსებას. ამიტომ უმაღლესი სასწავლებელი ორიენტირებულია სტუდენტების მოზიდვაზე და არა სწავლების ხარისხის გაუმჯობესებაზე. საბოლოოდ კი შედეგად ვიღებთ მდგომარეობას, როცა სასწავლო პროგრამები ვერ აკმაყოფილებს თანამედროვე მოთხოვნებს.

აღნიშნული პრობლემების დასაძლევად აუცილებელია განხორციელდეს უმაღლესი განათლების მხარდაჭერის სახელმწიფო პროგრამა, რომლის შედეგად ჩამოყალიბდება უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების მრავალკომპონენტიანი დაფინანსების სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს შემდეგი 10 წლის განმავლობაში მათ სტაბილურ და პროგნოზირებად განვითარებას და ამასთან, სტუდენტებისათვის ხელმისაწვდომ სწავლის დაფინანსებას სხვადასხვა ფორმებში, რომლის მიზანი იქნება უმაღლესი განათლების სახელმწიფო დაფინანსების სისტემის ოპტიმიზაცია, რომელიც განხორციელდება ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტული და წარმატებული დარგების (Excellence Cluster) გათვალისწინებით;

აუცილებელია შემუშავდეს და ეტაპობრივად დაინერგოს საუნივერსიტეტო სასწავლო პროგრამების შეფასების (ინდექსირების) სისტემა. შეფასებისას ყურადღება მიექცევა ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკურ სტრატეგიასთან საუნივერსიტეტო სასწავლო პროგრამების სინქრონიზაციის საკითხს. საუკეთესო მოსწრების მქონე უმაღლესი განათლების სტუდენტები მხარდაჭერილი უნდა იყოს სახელმწიფო პროგრამით, რომელიც გულისხმობს დამატებით ფინანსურ და მატერიალურ დახმარებას;

ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების პრიორიტეტული მიმართულებების გათვალისწინებით უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებებს სახელმწიფო შესაბამისი სასწავლო პროგრამების განხორციელებასაც შესთავაზებს. ამ პროგრამების დანერგვისათვის განსაზღვრულ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით გამოცხადდება საგრანტო კონკურსი და გამარჯვებული უნივერსიტეტი მიიღებს 4 წლიან საბაზო დაფინანსებას;

უმაღლესი განათლების მხარდაჭერის სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები მიიღებს საგრანტო კონკურსის შეთავაზებას, რათა უმაღლესი განათლების ყველა საფეხურზე საერთაშორისო თანამშრომლობით შემუშავდეს და დაინერგოს ახალი, თანამედროვე სასწავლო პროგრამები. სისტემატურად განხორციელდება საქართველოსა და უცხო ქვეყნების აკადემიური პერსონალის გაცვლითი სასწავლო პროგრამები;

- მნიშვნელოვანია, რომ მათი სამართლებრივი ფორმის მიუხედავად უმაღლეს სასწავლებლებს ჰქონდეთ განვითარებისათვის საჭირო სახელმწიფო დაფინანსებაზე წვდომა. აღნიშნული დაფინანსება უნდა განხორციელდეს მიზნობრივი, დაბალ პროცენტის, გრძელვადიანი კრედიტის საშუალებით. ამ ფონდების ფარგლებში უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულება შეძლებს, განახორციელოს ნებისმიერი სათანადო და აუცილებელი საქმიანობა: ინფრასტრუქტურული მშენებლობა, საბიბლიოთეკო ფონდების შექმნა, პერსონალის გადამზადება და სხვა;

- აუცილებელია, შეიქმნას რეგიონული საგანმანათლებლო დანახარებების მხარდაჭერის პროგრამა, რომლის ფარგლებში ფინანსები მიმართული იქნება რეგიონული დონის საკითხების შესწავლასა და გადაჭრაზე, რეგიონული მოთხოვნების შესატყვისი საგანმანათლებლო პროგრამების დანერგვასა და განვითარებაზე.

თანამედროვე და ხელმისაწვდომი უმაღლესი განათლება სტუდენტებს

სტუდენტების მიერ ხარისხიანი უმაღლესი განათლების მისაღებად სახელმწიფო უზრუნველყოფს მრავალფეროვანი, კონკურენტული გარემოს განვითარებასა და მატერიალურ ხელშეწყობას.

- სტუდენტებისათვის ხელმისაწვდომი იქნება სწავლის დაფინანსების სხვადასხვა ფორმები. სამართლიან და ნათელ კრიტერიუმებზე დაყრდნობით სტუდენტების მხარდაჭერის მიზნით უნდა დაინერგოს როგორც სახელმწიფო სტიპენდიების, ასევე გრძელვადიანი და შეღავათიანი სესხების გაცემის სისტემები;
- სახელმწიფომ უნდა წაახალისოს უმაღლესი სასწავლებლები სტუდენტური სესხებისა და სტიპენდიების შიდა მექანიზმის დანერგვისაკენ;
- სტუდენტების სასწავლო ვაუჩერის ოდენობა უნდა ითვალისწინებდეს, როგორც სწავლების საფასურს, ასევე სწავლების სფეროს სპეციფიკას. ამასთან, გაფართოვდება სოციალური გრანტების დაფინანსების ბაზა, რომელიც განსაკუთრებულ შემთხვევაში სტუდენტის საცხოვრებლის ხარჯებსაც დაფარავს;
- სტუდენტების დაფინანსების უზრუნველყოფის მიზნით შემუშავდება პროგრამა, რომლის საშუალებით სახელმწიფო თავდებაში ჩაუდგება ნიჭიერსა და წარმატებულ სტუდენტებს სესხის მისაღებად;
- სახელმწიფომ სასწავლო გრანტები უნდა გამოეყოს სადოქტორო საფეხურის სწავლების დასაფინანსებლად. გრანტის თანხაში, სასწავლო და მენტორის კომპონენტის გარდა, უნდა შედიოდეს, უნივერსიტეტის მონაწილეობით კვლევისათვის აუცილებელი ფინანსების ნაწილი. განათლება სამოქალაქო ინტეგრაციისა და დემოკრატიული საზოგადოების განვითარებისათვის;
- განათლების სისტემაში უნდა მოხდეს სამოქალაქო ინტეგრაციისა და დემოკრატიული კულტურის განვითარების საკითხების აქტუალიზაცია, რაც გულისხმობს სასკოლო-სამოქალაქო განათლების შემდგომ განვითარებას, ინკლუზიური განათლების ხელშეწყობას, სახელმწიფო ენის სწავლების პროცესის გაძლიერებას ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებულ, ასევე ოკუპირებულ რეგიონებში და ქვეყნის საზღვრებს გარეთ არსებულ ქართულ დიასპორებში.

ზრდასრულთა განათლება დასაქმებისათვის

თანამედროვე ტექნოლოგიური პროგრესის ფონზე, რასაც ემატება საბჭოთა ცენტრალიზებულ-დირექტიული ეკონომიკიდან საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლასთან დაკავშირებული ობიექტური პრობლემები, მოსახლეობის უფროსი თაობების წარმომადგენლებისათვის უნდა განვითარდეს ზრდასრულთა განათლების სისტემა. უნდა მოხდეს ამ სისტემის პოპულარიზება და ეფექტიანი ამოქმედება, რაც უმნიშვნელოვანესი წინაპირობაა უფროსი თაობის ადამიანების მიერ შრომის ბაზარზე ადგილის შენარჩუნებისა და მათი შემდგომი წინსვლისათვის, ხოლო ქვეყნის დონეზე ეკონომიკური ზრდის ტემპის გასაზრდელად.

ამდენად, განათლების სფეროში, „თავისუფალი დემოკრატიებისათვის“ ზრდასრულთა განათლების სისტემის განვითარება უმნიშვნელოვანესი პრიორიტეტია და ამ გზაზე შემდეგ გამოწვევებს ვხედავთ:

- მნიშვნელოვანი იქნება შრომის ბაზარზე ორიენტირებული ზრდასრულთა განათლებისა და გადამზადების სისტემის განვითარება და მისი ხელმისაწვდომობის უზრუნველყოფა. ამისთვის, უპირველეს ყოვლისა, მნიშვნელოვანია, რომ საქართველოს რეგიონებში მოქმედმა საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა განავითარონ ადგილობრივ მოთხოვნებზე ორიენტირებული სასწავლო პროგრამები. ხოლო რეგიონული უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები უნდა ჩამოყალიბდნენ, როგორც აკადემიური, აგრეთვე ზრდასრულთა გადამზადების პროგრამების დაწესებულებისა და გაუმჯობესების რეგიონული ჰაბები;

თანამედროვე საზოგადოებაში უფრო და უფრო პოპულარული ხდება არაფორმალური განათლება. ამ „ინსტიტუტის“ განვითარების გზაზე მნიშვნელოვანია არაფორმალური პროფესიული განათლების აღიარების მექანიზმების შექმნა და ამოქმედება;

- მნიშვნელოვანი ყურადღება დაეთმობა გადამზადების ისეთი კურსების აკრედიტაციას და განხორციელების ხელშეწყობას, რომლებიც განისაზღვრება ეკონომიკური განვითარებისა და შრომის ბაზრის მოთხოვნების გათვალისწინებით;

საჯარო სექტორში ძირეულად გადაიხედება თანამშრომელთა გადამზადების პროგრამების განხორციელების არსებული პრაქტიკა. დღეისათვის, მოქმედი კანონმდებლობის შესაბამისად, საჯარო დაწესებულება ვალდებულია წლის განმავლობაში სახელფასო ფონდის 1% თანამშრომელთა კვალიფიკაციის ამაღლებაზე დახარჯოს და აღნიშნულ თანხებს სახელმწიფო სტრუქტურები, ან მათდამი დაქვემდებარებული საჯარო სამართლის ან არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის სტატუსის მქონე ორგანიზაციები განკარგავენ. მნიშვნელოვანია, რომ ამ პროცესში გასაქანი დამოუკიდებელ სერვის მიმწოდებელ ორგანიზაციებს მიეცეთ. სხვადასხვა, კერძო თუ არასამთავრობო ორგანიზაციებთან ერთად ამ პროცესში მონაწილეობის საშუალება აკადემიურ დაწესებულებებს, უმაღლეს სასწავლებლებს მიეცემათ, რაც თავის მხრივ მომავალი კადრების მომზადების სისტემაზეც პოზიტიურად აისახება. თავისუფალი ბაზრის პრინციპით ესოდენ დიდი თანხების განკარგვა უდავოდ გაზრდის კონ-კურენციას და გაუმჯობესებს მიწოდებული სერვისების ხარისხს. ასევე გადაიხედება მასწავლებელთა და ზოგადად განათლების სფეროში დაგეგმილი გადამზადების პროგრამების განხორციელების მექანიზმი, რომელიც ახლა მთლიანად მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრს აქვს დაკისრებული.

პროფესიული განათლება

პროფესიული განათლების მნიშვნელობისა და ქვეყნის განვითარებაში დიდი შესაძლებლობების მიუხედავად, სამწუხაროდ, განათლების ეს სექტორიც მწვავე გამოწვევების წინაშე დგას:

- მნიშვნელოვანია, რომ გაძლიერდეს თანამშრომლობის ხარისხი სახელმწიფოსა და სოციალურ პარტნიორებს, სამოქალაქო საზოგადოებას შორის, რაც გულისხმობს გადამწყვეტილების მიღების პროცესში პოტენციური დამსაქმებლების ჩართვას. რამაც უნდა განაპირობოს დამსაქმებლების მხრიდან პროფესიული განათლების მიმართ ნდობის ამაღლება და პროფესიული სასწავლებლების კურსდამთავრებულთა ანაზღაურებად პოზიციებზე დასაქმების მაჩვენებლის ზრდა. საგანმანათლებლო პროგრამები მაქსიმალურ შესაბამისობაში უნდა მოვიდეს შრომის ბაზრის მოთხოვნებთან;

- პროფესიული განათლების სფეროში ადგილობრივი საჭიროებების გათვალისწინებით უნდა გაიზარდოს ადგილობრივი ხელისუფლებისა და კერძო სექტორის როლი და მონაწილეობის ხარისხი. უნდა გაიზარდოს პროფესიული სასწავლებლების დაფარვის გეოგრაფიული არეალი, რასაც წინ შესაბამისი რუკაზე გადატანის პროცესი უნდა უძღოდეს. ამავდროულად უნდა დაარსდეს სკოლა-საწარმოები, სადაც სასწავლო პროცესის პრაქტიკული კომპონენტი განხორციელდება;
- პროფესიული განათლების მართვის პროცესში უნდა გაიზარდოს სტუდენტების როლი. მათ უნდა მოეხსნათ აკადემიურ საფეხურზე სწავლის გაგრძელების ბარიერი, „საგანმანათლებლო ჩიხები“ და უნდა გაეზარდოს პროფესიული განვითარების შესაძლებლობები;
- სიღრმისეულად უნდა გადაიხედოს პროფესიული განათლების დაფინანსების მოდელი, რომელიც უნდა გახდეს შედეგზე ორიენტირებული და ინკლუზიური, რაც უზრუნველყოფს პროფესიული სწავლების დაფინანსებას როგორც საჯარო/სახელმწიფოს მონაწილეობით დაფუძნებულ, ასევე კერძო პროფესიულ საგანმანათლებლო დაწესებულებებში;
- ქვეყნის ეკონომიკური ზრდის პარალელურად, დასაქმების ბაზრის მოთხოვნების გათვალისწინებით უნდა გაიზარდოს სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული ადგილების რაოდენობა. დაფინანსების მექანიზმი გაითვალისწინებს საბაზრო და საშუალო განათლების კურსდამთავრებულთა, ასევე ზრდასრულ პირთა საჭიროებებსაც, რათა თითოეული აღნიშნული სამიზნე ჯგუფისთვის პროფესიული განათლებისთვის ხელმისაწვდომობის შექმნამ/გაზრდამ არ გამოიწვიოს სხვა ჯგუფების დისკრიმინაცია;
- დაფინანსების განაწილების პროცესში განმსაზღვრელი იქნება შრომის ბაზრისა და ეკონომიკური განვითარების მოთხოვნები, სოციალურ-ეკონომიკური საჭიროებები. გათვალისწინებული იქნება სტიპენდიები პროფესიულ განათლებაში არათანაბარი შესაძლებლობების მქონე სტუდენტებისთვის (მაგ. მაღალმთიანი რეგიონებიდან) თანასწორი შესაძლებლობების შექმნის მიზნით;
- გაძლიერდება ისეთი დისციპლინების დანერგვა, რომლებიც ხელს შეუწყობს შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე პირთა ჩართულობას. ასეთი დარგებია ოკუპაციური თერაპია, მეტყველების თერაპია, სპეციალური პედაგოგიკა, მასწავლებლის ასისტენტის მომზადება და სხვა;
- შემუშავდება და ამოქმედდება არაფორმალური განათლების აღიარების მექანიზმები, რომლებიც ზრდასრულებს კვალიფიკაციის სწრაფი დაუფლებისა და შრომის ბაზარზე გაზრდილი კომპეტენციებით გასვლის საშუალებას მისცემს;
- სოციალურ პარტნიორებთან თანამშრომლობით ამოქმედდება საწარმოო სწავლების/შეგირდობის ინსტიტუტის ხელშეწყობის ღონისძიებები, მათ შორის, მართვის, დაფინანსების, ფორმალური და არაფორმალური განათლების გზით მიღებული კომპეტენციების დაგროვებისა და ტრანსფერის, ასევე ხარისხის უზრუნველყოფის მექანიზმები;
- განხორციელდება პროფესიული განათლების პედაგოგების გადამზადების პროგრამები, რომელთა პრიორიტეტი თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და ინოვაციების გაცნობა იქნება;
- უზრუნველყოფილი იქნება ადგილობრივ და საერთაშორისო დონეზე აღიარებული კვალიფიკაციების მინიჭება, რათა კურსდამთავრებულებმა შეძლონ დასაქმება არამხოლოდ ადგილობრივ, არამედ საერთაშორისო დონეზე.

მეცნიერება ქვეყნის განვითარებისათვის

ჩამოყალიბდება საქართველოს მეცნიერების მართვის ახალი სისტემა, რომელიც მიზნად დაისახავს არსებული სამეცნიერო პოტენციალის მაქსიმალურად შენარჩუნებას, ინოვაციური და კლასიკური მეცნიერების სფეროების ჰარმონიულ განვითარებასა და მეცნიერების სფეროს მართვის თანამედროვე, ევროპული ტიპის სისტემის დანერგვას. თანამედროვე სამყაროში ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკა საზოგადოებისა და ეკონომიკური განვითარების განმსაზღვრელი ფაქტორია, ხოლო ქვეყნის მოდერნიზაციის ერთ-ერთ წარმართველ ძალას მეცნიერება წარმოადგენს. სამეცნიერო კვლევების ეფექტიანი მართვისა და სახელმწიფოს მხრიდან გააზრებული ფინანსური ნახალისების შემთხვევაში, სამეცნიერო ორგანიზაციებს შეეძლება განვითარების იმგვარი დონის მიღწევა, როდესაც, მატერიალურ ან არამატერიალურ ბაზაზე დაყრდნობით, ისინი შეძლებენ ფინანსური და მატერიალური თვითკმარობის უზრუნველყოფას. მეცნიერებასა და უმაღლესი განათლების სფეროში სანდო და მრავალმხრივი მონაცემების საფუძველზე ჩამოყალიბდება ეფექტური სახელმწიფო პოლიტიკა, შემუშავდება ქმედითი და კვლევითი ორგანიზაციების შესაძლებლობების გაზრდა/განვითარებაზე ორიენტირებული სახელმწიფო პროგრამა. მის ფარგლებში კი - შედეგზე ორიენტირებული, მოქნილი და მრავალკომპონენტიანი სისტემის მეშვეობით - დაფინანსდება მეცნიერება.

- აუცილებელია კვლევებზე და სანდო სტატისტიკური მონაცემების ანალიზზე დაყრდნობით მეცნიერებაში პერსპექტიული მიმართულებების გამოვლენისა და არსებული სამეცნიერო პოტენციალის შეფასების ეფექტიანი სისტემის ჩამოყალიბება;
- აუცილებელია საქართველოში მაღალი ტექნოლოგიების სფეროებში ინვესტიციების და ლიდერი კომპანიების მოზიდვის მიზნით თავისუფალი ეკონომიკური ზონებისა და ტექნოპარკების შემდგომი შექმნა/განვითარება;
- აუცილებელია მეცნიერებაში გამოვლენილი პერსპექტიული და ძლიერი მატერიალური და აკადემიური ბაზის მქონე მიმართულებებზე ისეთი რეგიონული კვლევითი ცენტრების შექმნა, რომლებშიც მონაწილეობას მიიღებენ როგორც სხვა ქვეყნების მოწინავე მკვლევარები, ასევე უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები და კვლევითი ორგანიზაციები;
- კვლევით ორგანიზაციებს სახელმწიფო შესთავაზებს საბაზისო დაფინანსებას, რომელიც მიბმული იქნება მათ გრძელვადიან სტრატეგიებზე და კვლევით გეგმებზე. გარკვეული, წინასწარ დათქმული, პერიოდის გასვლის შემდეგ ჩატარდება კვლევითი ორგანიზაციის გარე შეფასება და მისი შედეგებზე დაყრდნობით გადაწყდება, მოხდება თუ არა კვლევითი ორგანიზაციის დაფინანსების გაგრძელება. რეფორმის საწყის ეტაპზე დაფინანსებას მიიღებს ყველა კვლევითი ინსტიტუტი;
- განხორციელდება კვლევების პროგრამული (პრიორიტეტული) დაფინანსება. ამ ტიპის დაფინანსება მიმართულია სახელმწიფოს მიერ პრიორიტეტულ მიმართულებად განსაზღვრულ სფეროებში განსახორციელებელ კვლევებზე (ნაწილი თანხებისა პირდაპირ გამოიყოფა, ნაწილიც - კონკურსის წესით);
- საგრანტო კონკურსის საშუალებით მოხდება მკვლევარის ან კვლევითი ჯგუფის დაფინანსება გრანტით (Excellence grant), რომელიც მიზნად ისახავს ზოგად ან რომელიმე სფეროს ფარგლებში კვლევების წახალისებას;
- სახელმწიფო წახალისებს და თავადაც პრაქტიკულად დაეხმარება კვლევით ორგანიზაციებს, რათა მათ უცხო ქვეყნების მთავრობებიდან და საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციებიდან (მსოფლიო ბანკი, ევროპის განვითარების ბანკი, აზიის განვითარების ბანკი და სხვა) მოიზიდონ მიზნობრივი კრედიტები

ინოვაციური პროექტების დაფინანსებისა და სამეცნიერო პოტენციალის გაზრდის მიზნით;

- შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის შემუშავებით და ფისკალური ინსტრუმენტების გამოყენებით უზრუნველყოფილი იქნება: მეცნიერებაში ეროვნული და საერთაშორისო თანამშრომლობის, ასევე კვლევით და სამეცნიერო პროექტებში ქართული კომერციული სტრუქტურების მონაწილეობის ხელშეწყობა; უცხოური კერძო და სახელმწიფო კვლევითი დაწესებულებების, საინვესტიციო და ვენჩერული ფონდების საქართველოში ოპერირების წახალისება.
- უწყვეტი განათლების პრინციპები რეალურად განხორციელდება ქართული განათლების სისტემაში, გაუმჯობესდება საგანმანათლებლო შესაძლებლობები და გრძელვადიან პერსპექტივაში, მოსახლეობის განათლების დონე ამაღლდება.

სოფლის მეურნეობა

მიუხედავად სოფლის მეურნეობის საბიუჯეტო დაფინანსების ზრდისა და რიგი პოზიტიური ნაბიჯებისა, ვერ მოხერხდა პრობლემების ფუნდამენტალური მოგვარება სოფლის მეურნეობის სექტორში. ეს განპირობებულია იმით, რომ სოლიდური თანხები, 1 მლრდ ლარზე მეტი, დაიხარჯა მოკლევადიანი ეფექტის მისაღწევად და არ იყო ბაზრის მოთხოვნებზე ორიენტირებული. კვლავ მწვავედ დგას თანამედროვე ტექნოლოგიებისა და მენეჯმენტის, ქვეყანაში აგრო-სამრეწველო სექტორში ფინანსებზე წვდომადობის საკითხი, რაც ადეკვატურად აისახება აგრო წარმოების ნული ტემპით განვითარებაზე და შესაბამადა, აგრარული სექტორის ეკონომიკურ მაჩვენებლებზე.

კვლავ ნელა ვითარდება აგრო-სასურსათო პროდუქციის შემნახველ-გადამამუშავებელი წარმოება, სასაწყობო და სამაცივრო მეურნეობები. მძიმე ვითარებაა სოფლის ინფრასტრუქტურის თვალსაზრისით. ამ სექტორში არ იქმნება სტაბილური და შემოსავლიანი სამუშაო ადგილები. დეგრადაცია მნიშვნელოვანწილად განპირობებულია ინფრასტრუქტურის მოშლითა და მომსახურების ხელმიუწვდომლობით. პრობლემაა ტექნოლოგიური ჩამორჩენა; ვერ ვითარდება ამ სექტორზე ორიენტირებული მეცნიერება და განათლება, საკონსულტაციო და საინფორმაციო მომსახურება.

ხელისუფლებამ ვერ მოახერხა ამ წლების განმავლობაში სოფლის ეკონომიკური გაძლიერება, გლეხის (ფერმერის) შემოსავლების ზრდა და ცხოვრების დონის ამაღლება. აგრარული სექტორის მოდერნიზება და ინტენსიური განვითარება კვლავ დაბალ დონეზეა. შესაბამისად, ვერ აღმოიფხვრა სოფლად სიღარიბე და ვერ განხორციელდა რეგიონალური ეკონომიკის წინსვლა.

საქართველოში სოფლის მეურნეობის განვითარებისათვის საჭიროა არა დეკლარირება, არამედ შეიქმნას ისეთი აგრარული და რეგიონალური პოლიტიკის სტრატეგია, რომლის განხორციელების შედეგად:

- დარეგულირდება მიწათსარგებლობის საკითხები;
- შეიქმნება მიწაზე საკუთრების დაცულობის მკაფიო გარანტიები;
- მოწესრიგდება სასოფლო-სამეურნეო მიწის საკუთრების სამართლებრივი და ტექნიკური ასპექტები;
- ჩატარდება მიწების პასპორტიზაცია;
- ხელი შეეწყობა არსებული ბუნებრივი რესურსების მაქსიმალურად ეფექტიან

გამოყენებას, როგორც ექსტენსიური (ფართობების სრული მოცვა), ისე ინტენსიური (პროდუქციისა და მოსავლიანობის ზრდა) ფაქტორების გათვალისწინებით.

- შემუშავდება მიწათსარგებლობის სისტემის მარეგულირებელი ნორმები;
- ჩამოყალიბდება საკონსულტაციო და საინფორმაციო მომსახურების ქსელი;
- იმისათვის, რომ დაძლეულ იქნეს მიწების ფრაგმენტაციით გამოწვეული არაეფექტიანობა, შეიქმნება სავარგულების გამსხვილების სხვადასხვა ეკონომიკური სტიმული;
- დავასრულებთ სოფლის ინფრასტრუქტურის მოწყობას: გაზიფიცირებას, სასმელი და სარწყავი წყლით უზრუნველყოფას, გზების დაგებას. გავხდით სოფელს მიმზიდველ და პრესტიჟულ საცხოვრებლად;
- უზრუნველყოფილი იქნება სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაციისათვის დამატებითი სტიმულების შექმნა და ეფექტიანად განხორციელდება სახელმწიფო პროგრამა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივების ხელშეწყობისათვის;
- გაგრძელდება აგროსესხის პროგრამა, რომელიც დადებით, მასტიმულირებელ გავლენას ახდენს სასოფლო-სამეურნეო სანარმოების შექმნასა და განვითარებაზე;
- დაჩქარდება და ინტენსიურად განვითარდება საირიგაციო და სადრენაჟო სისტემების განახლება და მშენებლობა;
- სასოფლო-სამეურნეო სექტორი უზრუნველყოფილი იქნება მომსახურებითა და ნედლეულით. გლეხი (ფერმერი) შეძლებს სარწყავი და სადრენაჟო სისტემებით, ტექნიკით, ვეტერინარული მომსახურებით, აგრეთვე მოსავლის აღების შემდეგ საჭირო ტექნოლოგიებით (გადამუშავება, შენახვა, დაფასოება) სარგებლობას, ხარისხიანი სათესლე-სანერგე მასალების, სასუქების, მცენარეთა დაცვის საშუალებებისა და პირუტყვის საკვების გამოყენებას. მომსახურების განვითარება და მასალა-საშუალებების მიწოდების დროს გათვალისწინებული იქნება როგორც კომერციალიზაციის, ისე ხელმისაწვდომობის პრინციპების დაცვა სახელმწიფოს მხარდაჭერით, ცალკეული რეგიონების სპეციფიკის გათვალისწინებით, შეიქმნება სასოფლო-სამეურნეო მომსახურების ცენტრები;
- შეიქმნება სახელმწიფო პროგრამა, რომელიც ხელს შეუწყობს საქართველოში ბიო-აგრონარმოების განვითარებას. მხარს დაუჭერთ პროგრამის მონაწილე გლეხური მეურნეობების მიწების ბიო-მეურნეობებად რეგისტრაციასა და ბიო-მეურნეობათა ასოციაციების შექმნას. განვახორციელებთ ღონისძიებებს სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამამუშავებელ სანარმოებში ბიო-სტანდარტის დასამკვიდრებლად;
- მცირე და საშუალო ფერმერები უზრუნველყოფილი იქნებიან ხელმისაწვდომი ფინანსებით. აგროსასურსათო სექტორის საჭიროებების გათვალისწინებით შემუშავებული პოლიტიკა შეამცირებს სექტორის რისკიანობას და უფრო მიმზიდველს გახდის მას საკრედიტო ინსტიტუტებისათვის. სახელმწიფოს უშუალო ფინანსური მხარდაჭერის პროგრამები იქნება მიზნობრივი; უზრუნველყოფილი იქნება მოქნილი და ხელმისაწვდომი სადაზღვევო სისტემა, სახელმწიფოს აქტიური თანამონაწილეობით;
- გაიზრდება სასოფლო-სამეურნეო წარმოება. აგრარული პოლიტიკა ორიენტირებული იქნება სასოფლო-სამეურნეო სექტორში პროდუქციის წარმოების მოცულობის მკვეთრ ზრდაზე. სოფლის მეურნეობის პროდუქციის წარმოების ზრდა უშუალოდ უნდა აისახოს სურსათის წარმოების ზრდაზე.

ქართულმა აგრო-სასურსათო საწარმოებმა, მათ შორის, გადამამუშავებელმა მრეწველობამ უნდა შექმნას ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველყოფის (როგორც რაოდენობრივი, ისე ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით) საფუძველი;

- გაიზრდება სასოფლო-სამეურნეო წარმოებიდან მიღებული შემოსავლები. აგრარული სექტორის განვითარება უშუალოდ აისახება მოსახლეობის შემოსავლების ზრდაზე. გაიზრდება კომერციალიზაციის დონე და ბრუნვა;
- ჩამოყალიბდება აგრარული განათლებისა და მეცნიერების, კონსულტირებისა და ექსტენციის თანამედროვე სისტემა. შეიქმნება გლეხების (ფერმერების) საკონსულტაციო-საინფორმაციო და ექსტენციის სისტემები. გლეხების (ფერმერების) მხარდაჭერის (მათ შორის, ფინანსური) პროგრამებში პრიორიტეტული იქნება ტექნოლოგიური მოდერნიზაციისა და ინოვაციების შემცველი პროექტები; პრიორიტეტული იქნება აგრონომის, ვეტერინარის და სხვა მოთხოვნადი სოფლის მეურნეობის დარგის პროფესიის სწავლების დაფინანსება სახელმწიფოს მიერ;
- ქართული პროდუქცია დაბრუნდება შიდა ბაზარზე. აგრარული სექტორის განვითარების შედეგად გაიზრდება სამამულო წარმოების წილი შიდა მოხმარებაში და, შესაბამისად, ქვეყნის თვითუზრუნველყოფის მაჩვენებელი. იმპორტის შემცირების საფუძველი გახდება აგროსასურსათო პროდუქციის კონკრეტული სახეობების საბაზრო კონკურენტუნარიანობის მნიშვნელოვანი ზრდა;
- ჩამოყალიბდება სურსათის უვნებლობის ეფექტიანი სისტემა;
- მოხდება რეგიონებში ბიზნეს გარემოს გაჯანსაღება და სტიმულირება.
- კონკურენტუნარიანი და პირველადი აგრარული პროდუქციის

წარმოების გაზრდის საფუძველი გახდება სოფლის მეურნეობასთან დაკავშირებული წარმოებისა და მომსახურების გაფართოება და განვითარება. ხელი შეეწყობა ისეთი ინფრასტრუქტურული კომპონენტების განვითარებას, რომლებიც ორიენტირებული იქნება აგრარული პროდუქციის წარმოების შემდეგ ეტაპებზე და რომლებიც წარმოადგენს დასაქმებისა და მთლიანად რეგიონალური განვითარების მნიშვნელოვან ფაქტორს.

- პრიორიტეტული იქნება როგორც შიდა, ისე უცხოეთის ბაზრებზე კონკურენტუნარიანი სასურსათო და კვების მრეწველობის პროდუქციის წარმოება. ყოველივე ეს განაპირობებს მოსახლეობის გადახდისუნარიანი მოთხოვნის, აგრეთვე დანაზოგებისა და საინვესტიციო რესურსების ზრდას;
- გაუმჯობესდება რეგიონებში ცხოვრების პირობები. სოფლის მეურნეობისა და რეგიონალური ეკონომიკური განვითარების ჩვენი პოლიტიკის წარმატების მაჩვენებელი იქნება სოფლად ცხოვრების დონის ამაღლება და სიღარიბის აღმოფხვრა, ადამიანების საყოფაცხოვრებო და ინფრასტრუქტურული გარემოს გაუმჯობესება, ადგილებზე ღირსეული ცხოვრებისა და საქმიანობის შესაძლებლობების შექმნა, რამაც მიმზიდველი უნდა გახადოს სოფლად ცხოვრება და განაპირობოს უცხოეთსა და დედაქალაქში ეკონომიკური სიდუხჭირის მიზეზებით მიგრირებული მოსახლეობის უკან დაბრუნების ტენდენცია. ამ პოლიტიკის განხორციელების შედეგად, უახლოეს წლებში, აგროსასურსათო სექტორში შეიქმნება რამდენიმე ათასი სამუშაო ადგილი დაქირავებით დასაქმებულთათვის; გაიზრდება თვითდასაქმებულთა კეთილდღეობა, შემცირდება ფარული უმუშევრობა სოფლად. საქართველო მოამარაგებს საკუთარ თავს სურსათით.

ენერგეტიკა

ენერგეტიკის სექტორში არსებობს დაუბალანსებელი და გაუმჭვირვალე ინსტიტუციური გარემო, არ დამტკიცებულა ენერგეტიკული სექტორის მართვის ერთიანი ენერგეტიკული სტრატეგიის დოკუმენტი, რომლის შესაბამისად თანმიმდევრულად მოხდება ენერგეტიკული პოლიტიკის გადაწყვეტილების მიღება; სექტორში არ არსებობს ეფექტური კონტროლის მექანიზმები - ინფრასტრუქტურული პროექტების დაგეგმვა-განხორციელების პროცესი მიმდინარეობს ფრაგმენტულად და არ ემსახურება ერთიან სტრატეგიულ ხედვას; საინვესტიციო გარემოს უხარისხობის გამო ენერგეტიკული ობიექტების მშენებლობა ხდება ძირითადად სახელმწიფოს მიერ ან სახელმწიფო გარანტიებით, რაც სამომავლო ვალდებულებებს წარმოშობს. ხდება გარემოსდაცვითი, სოციალური და ეკონომიკური საკითხების უგულებელყოფა ბუნებრივი რესურსების (წყალი, ქვანახშირი) ათვისებისას; მთავრობის შესაბამისი ინსტიტუტები ვერ უზრუნველყოფენ ყველა დაინტერესებული პირისათვის სათანადო ინფორმაციის მიწოდებას და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მათ ჩართულობას, არ ხდება გარემოსდაცვითი და სოციალური თვალსაზრისით ყველაზე მისაღები ალტერნატივების განხილვა და შესაბამის პროექტთან დაკავშირებული რისკების შეფასება, რათა სახელმწიფოს მიერ არ მოხდეს ზედმეტი ვალდებულებების აღება, რაც სამომავლოდ ფინანსურ და ეკონომიკურ პრობლემებს შექმნის.

ენერგეტიკის სექტორში უმთავრესი პრიორიტეტებია:

- ენერგეტიკული სექტორის მართვის ერთიანი ენერგეტიკული სტრატეგიის დოკუმენტის შემუშავება რეგიონალური კონიუნქტურის გათვალისწინებით;
- სისტემური ცვლილებების გატარება საინვესტიციო გარემოს გაუმჯობესების მიზნით - სამინისტროს, როგორც ენერგეტიკული პოლიტიკისა და სტრატეგიის განმსაზღვრელი ორგანოს, გაძლიერება და მარეგულირებელი ორგანოს (სემეკი), როგორც გრძელვადიანი სტაბილურობის გარანტის, პოლიტიკური დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფა გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში;
- შეიცვალოს ბოლო წლებში დამკვიდრებული ენერგეტიკული პროექტების დაგეგმვა განხორციელების პრაქტიკა - გარემოსდაცვითი, სოციალური და ეკონომიკური საკითხების უგულებელყოფა ბუნებრივი რესურსების (წყალი, ქვანახშირი) ათვისებისას;
- ინფრასტრუქტურული პროექტების დაგეგმვა-განხორციელებისას უზრუნველყოფილი უნდა იყოს გამჭვირვალურობის სტანდარტის დაცვა - ყველა დაინტერესებული პირისათვის სათანადო ინფორმაციის მიწოდება და გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მათი ჩართულობა; მოხდეს გარემოსდაცვითი და სოციალური თვალსაზრისით ყველაზე მისაღები ალტერნატივების განხილვა და შესაბამის პროექტებთან დაკავშირებული რისკების შეფასება;
- ენერგოეფექტურობის განვითარება სახელმწიფო სექტორში და მისი ხელშეწყობა კერძო სექტორში; ეკონომიკის ბუნებრივ რესურსებზე დამოკიდებულების შემცირება;
- ადგილობრივი განახლებადი და წიაღისეული რესურსების განვითარების წახალისება/ხელშეწყობის სახელმწიფო მექანიზმების ამუშავება;
- საერთაშორისო ენერგეტიკული თანამშრომლობის გაძლიერება და სტრატეგიული ენერგეტიკული სატრანზიტო პროექტების ხელშეწყობა;
- ენერგეტიკაზე ეფექტური საპარლამენტო კონტროლის დამკვიდრება ქვეყნის ენერგეტიკული უსაფრთხოების გაზრდის და მომხმარებელთა ენერგოუზრუნველყოფის პირობების გასაუმჯობესებლად;

- საგანგებო მდგომარეობებისთვის რეზერვების და სამოქმედო გეგმების შექმნა, რათა დაცული ვიყო ტექნიკური თუ პოლიტიკური შეფერხების შემთხვევაში.

გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსების მართვა

მოსაზრება, რომ გარემოს დაცვა მხოლოდ განვითარებული და ეკონომიკურად ძლიერი ქვეყნების ფუნქციაა, მცდარია. გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენების პოლიტიკის განხორციელება ევროკავშირის სტანდარტების შესაბამისად, ქვეყნის მდგრადი განვითარების გარანტია, ხოლო სახელმწიფოს მხრიდან ამ სფეროში ადეკვატური ფინანსური სახსრების უზრუნველყოფა მასშტაბური გარემოსდაცვითი რისკების და, შესაბამისად, მოსახლეობის ჯანმრთელობას, ქვეყნის ინფრასტრუქტურისა და ეკონომიკისათვის მიყენებული ზიანის თავიდან აცილებისკენ მიმართული ინვესტიციაა გრძელვადიან პერსპექტივაში.

პარტია „თავისუფალი დემოკრატები“, ვაცნობიერებთ რა, რომ საქართველო წარმოადგენს თანამედროვე საერთაშორისო თანამეგობრობის განუყოფელ ნაწილს, გამოთქვამთ სრულ მზაობას, რათა გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ ქმედითი ნაბიჯები გადადგას 2015 წლის სექტემბერში მიღებული „მდგრადი განვითარების მიზნების“ შესრულებისათვის. ასევე, „თავისუფალი დემოკრატების“ პოლიტიკური მიზნები სრულად შეესაბამება საქართველო - ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმებით გათვალისწინებულ მოთხოვნებს, მათ შორის, გარემოს დაცვისა და კლიმატის ცვლილების მიმართულებით.

ჩვენ არ ვართ მოკლევადიან და პოპულისტურ ქმედებებზე ორიენტირებული. ჩვენი მიზანია ქვეყნის გრძელვადიანი და სტაბილური განვითარების მყარი და შეუქცევადი საფუძვლის შექმნა ყველა მიმართულებით და, ამ მხრივ, განსაკუთრებულ ადგილს სწორედ გარემოს დაცვა და ბუნებრივი რესურსების რაციონალურად გამოყენება წარმოადგენს. ამავე დროს, ჩვენ კარგად გვესმის იმ საკითხების აქტუალობა, რომლებიც სწრაფ და ეფექტიან ქმედებებს საჭიროებენ ქვეყნის ხელისუფლების მხრიდან. შესაბამისად, ჩვენი მიდგომაა, ერთი მხრივ, გამართული საკანონმდებლო ბაზისა და გრძელვადიან პერსპექტივებზე გათვლილი სტრატეგიული დაგეგმვის უზრუნველყოფა გარემოს დაცვის სფეროში - ევროკავშირი-საქართველოს ასოცირების შესახებ ხელშეკრულებისა და მრავალ-მხრივი საერთაშორისო შეთანხმებების (კონვენციები და ოქმები) შესაბამისად, და, მეორე მხრივ, დროული ღონისძიებების გატარება ისეთი გარემოსდაცვითი პრობლემების გადასაჭრელად, რომლებიც რისკს უქმნიან ადამიანის ჯანმრთელობასა და კეთილდღეობას, ასევე, ეკოსისტემების მდგრადობას.

გარემოსდაცვითი სტანდარტებისა და საერთაშორისოდ აღიარებული ნორმების დანერგვის პარალელურად, ჩვენი მიზანია:

ხელი შევუწყოთ კერძო სექტორის ჩართულობას გარემოსდაცვითი პროგრამების განხორციელების პროცესში. გამართული საკანონმდებლო ბაზა, ხელოვნური ბარიერების მოხსნა და სტაბილური გარემოს შექმნა, ერთი მხრივ, გაუადვილებს კერძო სექტორს საქმიანობას და გაზრდის მათ ეფექტიანობას, ხოლო, მეორე მხრივ, ხელს შეუწყობს მათი სოციალური პასუხისმგებლობის ზრდას და სახელმწიფოსა და კერძო სექტორს შორის თანამშრომლობის ისეთი ფორმის ჩამოყალიბებას, რომელიც მიმართული იქნება პრევენციისკენ და არა სადამსჯელო ღონისძიებების გატარებისკენ.

გარდა ამისა, ჩვენი მიზანია, აღვადგინოთ კავშირები სამეცნიერო სექტორთან და ხელი შევუწყოთ ისეთი სამეცნიერო კვლევების განვითარებას, რომლებიც უქმნიან გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების მეცნიერულად დასაბუთებულ საფუძველს.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე,

„თავისუფალი დემოკრატების“ გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების

საკანონმდებლო ბაზა

- საკანონმდებლო ბაზის შემუშავება გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის სფეროში, რომელიც ევროკავშირი-საქართველოს ასოცირების შესახებ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული და საერთაშორისო ხელშეკრულებებით ნაკისრი ვალდებულებების შესაბამისი იქნება;
- გარემოსდაცვითი და ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის ტექნიკური რეგულაციების გამართვა და არსებული ხარვეზების აღმოფხვრა, რაც, ერთი მხრივ, უფრო ეფექტიანს გახდის კერძო სექტორის რეგულაციებთან შესაბამისობას და, მეორე მხრივ, უზრუნველყოფს გარემოსდაცვითი პრინციპების დანერგვას (მაგ., აუქციონი, მიწის მესაკუთრის ინტერესების დაცვა, სპეც.ჭრის რეგულაციების დახვეწა და სხვ.).

დარგობრივი მიმართულებები

- მუნიციპალური, ასევე, სახიფათო ნარჩენების მართვის გამართული სისტემის შექმნა, ნარჩენების შეგროვებისა და უსაფრთხოდ განთავსების ჩათვლით;
- ნარჩენების შეგროვების ერთიანი სისტემის/ ინფრასტრუქტურის შექმნა მთელი საქართველოს მასშტაბით;
- დაბინძურებული ისტორიული ტერიტორიების (როგორცაა, მაგალითად, დარიშხან-შემცველი ნარჩენები ცანაში) უსაფრთხოდ განთავსება და გაუვნებელყოფა;
- ისეთი სატრანსპორტო პოლიტიკის შემუშავება, რომელიც ხელს შეუწყობს დიდ ქალაქებში საზოგადოებრივი ტრანსპორტის განვითარებას და ქვეყანაში მანქანების პარკის ეტაპობრივ განახლებას. შესაბამისად, საქართველოს დიდ ქალაქებში, განსაკუთრებით თბილისში, უზრუნველყოფს ატმოსფერული ჰაერის ხარისხის დაბინძურების შემცირებას ავტოტრანსპორტის სექტორიდან, რომლის წილი ჰაერის დაბინძურებაში ქვეყნის მასშტაბით 70%-ს, ხოლო თბილისში 95%-ს შეადგენს;
- მდინარეთა მართვის სააუზოპრინციპების დანერგვა, რომელიც უზრუნველყოფს სხვა-დასხვა წყალმომხმარებელთა ინტერესების დაბალანსებას და წყლის რესურსების რაციონალურად გამოყენებას;
- ჩამდინარე მუნიციპალური წყლის გამწმენდი ნაგებობების მშენებლობა/ ხელშეწყობა;
- ქვეყნის ჰიდროენერგეტიკული პოტენციალის განსაზღვრა გარემოსდაცვითი და სოციალური ასპექტების გათვალისწინებით და სახელწიფოს წილის ზრდა მისაღები ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობაში;
- ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობასთან დაკავშირებული მემორანდუმების გადახედვა და მათი საჯაროობის უზრუნველყოფა;
- ენერგოდამზოგი და თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვის ხელშეწყობა შესაბამისი ფისკალური ნახალისების შემოღების გზით (მაგ., საგადასახადო შეღავათები, ან შეღავათები იმპორტისას, შეღავათიანი კრედიტები);
- საქართველოს მდიდარი ბიომრავალფეროვნების დაცვა და დაცული

ტერიტორიების ქსელის განვითარება; ზურმუხტის ქსელის განვითარების ხელშეწყობა ასოცირების ხელშეკრულების შესაბამისად;

- ნიადაგის დეგრადაციისა და გაუდაბნოების პროცესების შემცირება ისეთი ქმედითი ღონისძიებების გატარებით, როგორებიცაა, მაგალითად, ქარსაფარი ზოლების გაშენება, საძოვრების მართვის გეგმების შემუშავება და განხორციელება, მდგრადი სასოფლო-სამეურნეო პრაქტიკის დანერგვა, ფერმერების ცნობიერების ამაღლება და სხვ.;
- ინფრასტრუქტურული პროექტების განხორციელებისა და/დასამთმომოპოვებითი სამუშაოების წარმოების შედეგად მოხსნილი ჰუმუსოვანი ფენის გამოყენების მექანიზმის შემუშავება;
- ტყეების ინვენტარიზაცია და დეგრადირებული ტყეების ეტაპობივი აღდგენა;
- ტყის რეფორმის ეფექტიანობის ზრდა, განხორციელებული საპილოტე პროექტების ხარვეზების შესწავლისა და დეტალური დაგეგმვის გზით;
- პროფესიული ტექნიკუმის შექმნა და შესაბამისი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზით უზრუნველყოფა სატყეო სექტორში შესაბამისი სპეციალისტების (მაგ.: ტყის მცველები, ტაქსატორები) მომზადებისა და გადამზადების მიზნით;
- ბიომასის გამოყენების ხელშეწყობა და შესაბამისი მასტიმულირებელი მექანიზმების შემუშავება - გათბობის მიზნით ტყეებზე უარყოფითი ზემოქმედების შესამცირებლად (მაგ., ჰალეტების დასამზადებელი საამქროების შექმნის ხელშეწყობა);
- შავი ზღვის სანაპირო ზოლის გამაგრებითი სამუშაოები;
- შავი ზღვის სანაპიროს ნავთობით დაბინძურებული ადგილების განმენდის მასტიმულირებელი ფინანსური ინსტრუმენტების შემოღება;
- გეოლოგიური სადამკვირვებლო ქსელის გაფართოება ბუნებრივი კატასტროფების პრევენციის მიზნით, თანამედროვე ადრეული შეტყობინების სისტემების დანერგვა/ გაუმჯობესება;
- კლიმატის ცვლილებებთან ისეთი საადაპტაციო ღონისძიების გატარება, როგორიცაა, მაგალითად, გადაუდებელი ნაპირსამაგრი სამუშაო.

ბუნებრივი რესურსების მდგრადი მართვა

- ბუნებრივი რესურსების რაციონალური და ეკონომიკურად მომგებიანი გამოყენების სქემის შემუშავება და დანერგვა, როგორიცაა, მაგალითად, რესურსების მოცდენის თავიდან აცილების რეგულაციების შემუშავება და სხვ.);
- სამთო მინაკუთვნის სავალდებულო რეგისტრაცია, რაც უზრუნველყოფს მიწის სრული სამართლებრივი მდგომარეობის საჭაროობას და თავიდან აგვაცილებს უძრავი ქონების რეალიზაციის შედეგად წარმოქმნილ დავებს;
- ტექნოგენური საბადოების დამუშავების ხელშეწყობი მექანიზმების შემუშავება, რაც, ერთი მხრივ, უზრუნველყოფს ბუნებრივი რესურსების რაციონალურ გამოყენებას და, მეორე მხრივ, გაამარტივებს მომპოვებელი კომპანიების ვალდებულებებს;
- ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის, გადასახადების და გადასახდელების (მოსაკრებელი, რეგულირების საფასური) მარეგულირებელი ბაზის ოპტიმიზაცია მოსარგებლის ინტერესების გათვალისწინებით;

- ურთიერთგადაძვეთი საკითხები
- გარემოსდაცვითი საკითხების ინტეგრირება ყველა შესაბამისი სექტორული განვითარების გეგმებსა და პროგრამებში - ქვეყანაში სტრატეგიული გარემოსდაცვითი შეფასების ინსტრუმენტის დანერგვითა და მისი ეფექტიანი გამოყენების ხელშეწყობის გზით;
- მწვანე ბიზნესის განვითარების ხელშეწყობა (მაგ. პალეტების წარმოება ნახერხისა და სხვა ბიომასისგან, ნარჩენების გადამამუშავებელი ობიექტების განვითარება და სხვ.);
- გარემოს დაცვის ფონდის შექმნა, რომლის შევსებაც მოხდება გარემოს დაბინძურებასა თუ სხვა გარემოსდაცვითი კანონმდებლობის დარღვევებზე დაკისრებული ჯარიმებით. ფონდში აკუმულირებული თანხები მოხმარდება გარემოსდაცვითი, მათ შორის, არასამთავრობო სექტორის პროექტების განხორციელებას ქვეყნის მასშტაბით;
- გარემოსდაცვითი განათლების ხელშეწყობა როგორც ფორმალური (სასწავლო პროგრამებში შესაბამისი მასალის შეტანა), ასევე არაფორმალური განათლების ღონისძიებების განხორციელების გზით;
- სახელმწიფოს მხრიდან ისეთი ფაკულტეტების დაფინანსება, როგორებიცაა: გეოლოგია, ჰიდროლოგია და სხვ. ამ მნიშვნელოვანი დარგის სპეციალისტების ახალი ნაკადის შექმნისა და ამ მიმართულებებით პროფესიონალების რაოდენობის ზრდის მიზნით;
- საზოგადოების მონაწილეობის ხელშეწყობი საკანონმდებლო ბაზისა და ინსტრუმენტების შექმნა მნიშვნელოვანი გარემოსდაცვითი გადაწყვეტილებების მიღების პროცესში;
- მშენებლობის სტანდარტების შემუშავება ქალაქებში გამწვანებული ტერიტორიების პროცენტული და ხარისხობრივი მაჩვენებლის ზრდის მიზნით;
- საზოგადოებრივად სასარგებლო სავალდებულო შრომის რესურსის მიმართვის მექანიზმის შემუშავება გარემოსდაცვითი მიზნებისთვის (მაგ. დასუფთავების, აღდგენის, ტყის გაშენებისა და სხვა მიმართულებებით);
- საქართველოს ბუნებრივი მემკვიდრეობის პოპულარიზაცია და ეკოტურიზმის განვითარების ხელშეწყობა.

ინსტიტუციური რეფორმები

- გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს ინსტიტუციური გაძლიერება/ოპტიმიზაცია ისეთი რეფორმების გატარების გზით, როგორებიცაა, მაგალითად, ზედამხედველობისა და ინსპექტირების განცალკევება, ლიცენზირების გამოყოფა სამინისტროსგან, პროფესიონალი კადრების ზრდა სატყეო და სხვა სექტორებში.

სკორტი

სამწუხაროდ, ყველა ხელისუფლების პირობებში, საქართველოში სკორტი იქცა პოლიტიკურ იარაღად. „თავისუფალი დემოკრატები“ ვთვლით, რომ უმნიშვნელოვანესია მოხდეს სკორტის სფეროს დეპოლიტიზაცია და მისთვის გამაჯანსაღებელი და აღმზრდელობითი ფუნქციის დაბრუნება.

„თავისუფალი დემოკრატები“ მივიჩნევთ, რომ შესამუშავებელია სკორტის მართვის ახალი სახელმწიფო პოლიტიკა, რომელის მეშვეობითაც:

- გავაუმჯობესებთ სასპორტო განათლების სისტემას თანამედროვე სტანდარტების შესაბამისად;
- ხელს შევუწყობთ სკოლამდელ და სასკოლო დანესებულებებში ფიზიკურ აღზრდას;
- ვუზრუნველყოფთ რეგიონებში სპორტის სხვადასხვა სახეობების განვითარებას.
- შევქმნით შესაბამის ინფრასტრუქტურას და ავალორძინებთ სპორტის სახეობებს, რეგიონის/რაიონის სფეციფიკის და ტრადიციის შესაბამისად;
- დავნერგავთ სპორტის მართვის თანამედროვე სისტემას, რაც ასევე უზრუნველყოფს ფინანსების გამჭვირვალებას.

ბოლო რამდენიმე თვემ დაგვანახა, რომ პანდემიის პირობებში ქართული სპორტი სავალალო მდგომარეობაში აღმოჩნდა. ქართულ სპორტი ისედაც ბევრი გამოწვევის წინაშე დგას, განსაკუთრებით, რეგიონებში. შესაბამისად სპორტის **მხარდაჭერა პანდემიის პირობებში კიდევ უფრო დიდ მნიშვნელობას იძენს**. სპორტის ხელმისაწვდომობა ისედაც დაბალია ჩვენს ქვეყანაში, სადაც საკუთარი, ზოგ შემთხვევაში უკანასკნელი ხარჯების გაღებით ოჯახები ცდილობენ შვილები მოაშორონ ქუჩას და ამით აარიდონ კრიმინალს.

პირველ ეტაპზე, აუცილებელია ისეთი ინფრასტრუქტურის შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს სპორტულ აქტივობებს კოვიდ-19 პირობებშიც, რადგან პროფესიული სპორტის წარმომადგენლებისთვის ფორმის შენარჩუნება და უწყვეტი განვითარება სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია სპორტული მიღწევებისთვის.

- ქვეყანაში საჭიროა მინიმუმ ორი სპორტული ბაზა, რომელიც სრულად იქნება აღჭურვილი სპორტსმენების საჭიროებებზე, სადაც ყველა, განსაკუთრებით კი ოლიმპიური სპორტის სახეობის წარმომადგენლები შეძლებენ ერთდროულად და გარემოსგან იზოლირებულად განთავსდნენ და გააგრძელონ ვარჯიში.

კულტურული მემკვიდრეობა

კულტურული მემკვიდრეობა ანმყოში შენარჩუნებული წარსულია, ერის კოლექტიური მეხსიერებაა და პასუხია კითხვაზე - რანი ვიყავთ, რანი ვართ და რანი გვინდა, რომ ვიყოთ.

ჩვენ გაცნობიერებული გვაქვს პასუხისმგებლობა მომავალი თაობების წინაშე, ამიტომ კულტურული მემკვიდრეობის განვითარებას, მის დაცვას ჩვენს ერთ-ერთ ძირითად პროირიტეტად ვაღიარებთ.

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა ღირსების საკითხია. დღეს, გლობალიზაციის ეპოქაში, კულტურა და კულტურული მემკვიდრეობა ერის იდენტობის შენარჩუნების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი რესურსია. მისი დაკნინება საზოგადოებისთვის ფესვების, საყრდენი წერტილის გამოცლის ტოლფასია, რომლის გარეშე არ არსებობს მომავალი.

დაიცავი - აღადგინე - არ დააზიანო - ეს არის მიდგომა, რომელიც ლაიტმოტივად უნდა გასდევდეს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვასა და განვითარებას. კულტურული მემკვიდრეობა წინაპრების გზავნილია; კავშირია წარსულისა მომავალთან. ეს უკანასკნელი კი არ არსებობს პროგრესის გარეშე. განახლება გარდაუვალი პროცესია. ახალი ტექნოლოგიები, თანამედროვე ცხოვრების წესი სრულიად სხვა მოთხოვნებს უყენებს ქვეყანას, ასევე, ქალაქს. მისი უგულებელყოფა შეუძლებელი და წარმოუდგენელია. მნიშვნელოვანია, მოდერნიზაციის პირობებში დაცული იყოს ბალანსი თანამედროვე მოთხოვნებსა და კულტურულ მემკვიდრეობას შორის.

უნიკალური კულტურის ადეკვატურად გამოყენება ქვეყნისთვის ეკონომიკური კეთილდღეობის ფუნქციის შექმნას გულისხმობს, რადგან კულტურული მემკვიდრეობა არა მარტო ერის ისტორიის განუყოფელი ნაწილი და საგანძურია, არამედ ის

წარმოადგენს ქვეყნის განვითარების უმნიშვნელოვანეს რესურსს, ეკონომიკურ აქტივს.

აუცილებელია, საერთაშორისო გამოცდილების გათვალისწინებით შემუშავდეს გრძელვადიანი სტრატეგია, ე. წ. კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული სტრატეგია, რომელიც მიზნად ისახავს კულტურისა და კულტურული მემკვიდრეობის ქვეყნის მდგრადი განვითარების რესურსად ქცევას, რომელიც იქნება სახელმწიფოს განვითარების მნიშვნელოვანი კომპონენტი და არაერთი კონკრეტული დარგის განვითარების ინდივიდუალური ხედვა.

სამწუხაროდ, დღეს სახელმწიფოს არ აქვს კულტურული მემკვიდრეობის განვითარებისა და მართვის ხედვა, ამიტომ პოლიტიკა არის ქაოტური, ალოგიკური და ხშირად მორგებულია კონკრეტული ბიზნეს თუ პოლიტიკური ჯგუფების ინტერესებზე.

დასახული მიზნის მისაღწევად ვთვლით, რომ აუცილებელია:

დეპოლიტიზირება

კულტურული მემკვიდრეობის ადეკვატური განვითარებისა და დარგის დეპოლიტიზირებისთვის აუცილებელია:

- მკაფიო, საერთაშორისო სტანდარტებთან მიახლოებული კანონმდებლობის, მარეგულირებელი დოკუმენტებისა და ინსტრუქციების შექმნა, მათი ჰარმონიზაცია;
- ძეგლთა დაცვის სფეროში არსებული კანონისა და მარეგულირებელი ნორმების დაცვა და აღსრულების უზრუნველყოფა;
- პროფესიონალებით დაკომპლექტებული კვლევითი და მართვითი ინსტიტუციების გაძლიერება და მათი დამოუკიდებლობის მაღალი ხარისხით უზრუნველყოფა.

ვთვლით, რომ მხოლოდ მკაფიო მარეგულირებელი დოკუმენტების არსებობის პირობებში და ძლიერი, დამოუკიდებელი, მაღალკვალიფიციური პროფესიონალებით დაკომპლექტებული, ძეგლთა დაცვაზე ორიენტირებული ინსტიტუციების არსებობის შედეგად შეიძლება შეიქმნას კულტურული მემკვიდრეობის ადეკვატურ განვითარებაზე ორიენტირებული პოლიტიკა, რომელიც მემკვიდრეობის ისტორიულ-კულტურულ და სოციალურ-ეკონომიკურ ინტერესებს შორის ბალანსს გულისხმობს.

კულტურული მემკვიდრეობის ინტეგრირებული მართვის სისტემა

კულტურული, განსაკუთრებით, ურბანული, მემკვიდრეობის განუყოფელი ნაწილია მისი ეკონომიკური და სოციალური ასპექტი.

ადეკვატური მართვის უპირველესი ამოცანაა ღირებული ობიექტების შენარჩუნება და მათი მომგებიანად გამოყენება, რაც, მათი მრავალპლასტურობიდან გამომდინარე, შესაძლებელია მხოლოდ ინტეგრირებული მართვის საშუალებით. ეს უკანასკნელი კი გულისხმობს კულტურული მემკვიდრეობის ინტერესების გათვალისწინებას ქვეყნის სტრატეგიული გეგმის შემუშავების პროცესში.

სამწუხაროდ, დღეს კულტურული მემკვიდრეობის მართვა, ძირითადად, ერთი ინსტიტუციის პრეროგატივაა. კულტურული მემკვიდრეობის ეროვნული პოლიტიკის განხორციელებაში კი, მისი მრავალფეროვანი ასპექტიდან გამომდინარე, ასევე, ჩართული უნდა იყოს ეკონომიკის, გარემოს დაცვის, სოფლის მეურნეობის, განათლების, საგარეო საქმეთა, თავდაცვის თუ სახელმწიფოს სხვა ინსტიტუციები.

კულტურული მემკვიდრეობის დეცენტრალიზაცია

საქართველოს კანონმდებლობით, ნაშენი მემკვიდრეობის მოვლა-პატრონობა, ძირითადად, ცენტრალური ხელისუფლების პრეროგატივაა. რეგიონულ ხელისუფლებებს არ გააჩნიათ არც ლეგიტიმაცია და არც საჭირო ფინანსური, ადამიანური თუ ინსტიტუციური რესურსი კულტურული მემკვიდრეობის მოვლა-პატრონობისთვის. შესაბამისად, მათი ინტერესი და თანამონაწილეობა დაბალია, რაც დაუშვებელია, რადგან, უპირველეს ყოვლისა, ეს რეგიონის სიმდიდრეა, რომელიც, სწორად მართვის პირობებში, შესაძლებელია, შემოსავლის წყაროდ იქცეს. კულტურული მემკვიდრეობის განვითარება ინტეგრირებული უნდა იყოს რეგიონის განვითარებაში, რაც შეუძლებელია თავად ადგილობრივი ხელისუფლების თანამონაწილეობის გარეშე.

აუცილებელია არსებული ცენტრალიზებული მოდელის შეცვლა და პასუხისმგებლობებისა და ფუნქციების გადანაწილება ქვეყნის მართვის ყველა დონეზე: ცენტრალურ, რეგიონულ და ადგილობრივ ხელისუფლებაზე. აუცილებელია, მათ ეტაპობრივად გადაეცეთ რეგიონში არსებული ადგილობრივი მნიშვნელობის ძეგლების ადმინისტრირების ინსტრუმენტები, რაც ტურიზმის განვითარებასაც შეუწყობს ხელს.

კულტურული მემკვიდრეობის დაცვისა და განვითარების დაფინანსება

წლების განმავლობაში საქართველოს ურბანული მემკვიდრეობის მოვლა-პატრონობაზე არავინ ზრუნავდა, რამაც მიგვიყვანა სავალალო შედეგამდე, კერძოდ კი, ნაშენი მემკვიდრეობის თითქმის 80% პრაქტიკულად განაგდურების პირას არის მისული.

ათწლეულების განმავლობაში პრაქტიკულად მიტოვებული, რთულ ფიზიკურ მდგომარეობაში მყოფი მემკვიდრეობის რეაბილიტაცია მხოლოდ სახელმწიფოს აწევს ვალდებულებად. აღნიშნულმა ვითარებამ გამოიწვია, ერთი მხრივ, ისტორიული თვალსაზრისით ღირშესანიშნავი ობიექტების სრული ამორტიზება და, მეორე მხრივ, სახელმწიფოს მხრიდან წარმოებული არათანმიმდევრული რეაბილიტაციების პროცესი - სრული გაუმჭვირვალობა, დაჩქარებული ტემპი და თანხების დაზოგვისა თუ ბიუჯეტში თანხების მოზიდვის მიზნით, კულტურული მემკვიდრეობის მიმართ არაადეკვატური დამოკიდებულება. ნათელია, რომ სახელმწიფო თანხები არასაკმარისია იმ ამოცანების განსახორციელებლად, რომლებიც მძიმე მდგომარეობაში მყოფი ნაშენი მემკვიდრეობის გადარჩენისთვისაა აუცილებელი. შესაბამისად, აუცილებელია, ერთი მხრივ, საბიუჯეტო თანხების უფრო ეფექტურად გამოყენება და, მეორე მხრივ, კანონმდებლობაში სარესტავრაციო პროცესის წამახალისებელი რეგულაციების შემოღებით, კერძო ინვესტიციების მოზიდვა.

დასახული მიზნების მისაღწევად საუკეთესო გამოსავლად კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ფონდის შექმნა გვესახება, რომელიც მართვაში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მხოლოდ პროფესიონალური და არაპოლიტიკური კრიტერიუმებით შერჩეულ კადრებს გადაეცემა.

ფონდის ხარჯების ნაწილი სახელმწიფოდან დაფინანსდება. ამისათვის დღეს კულტურულ მემკვიდრეობაზე ბიუჯეტიდან გამოყოფილი თანხების (დაახლოებით 30 მილიონი) გასამმაგება იგეგმება. დამატებით, ფონდი აქტიურად იმუშავებს საერთაშორისო დაფინანსების მოსაზიდად. ბიზნესსექტორთან თანამშრომლობის ფარგლებში იგეგმება კულტურული მემკვიდრეობის პროექტების ნაწილის კომერციალიზაცია. კერძოდ, სახელმწიფო - კერძო სექტორის თანამშრომლობის ფარგლებში შეფასდება კულტურული მემკვიდრეობის ცალკეული პროექტების

განხორციელების ღირებულება და განხორციელების სოციალური და კომერციული ამონაგები. შემდგომ ეტაპზე გადაწყდება დაფინანსების სტრუქტურა და ძეგლის კერძო სექტორისათვის სამართავად (და არა მფლობელობაში) გადაცემის მომგებიანობა. კერძო სექტორისათვის კულტურული მემკვიდრეობის ობიექტების გადაცემა უზრუნველყოფს მართვის მაღალ ხარისხს, ისევე, როგორც ოპერირების ბაზრის მოთხოვნილებაზე მორგებას. ოპერირებისა და კონსერვაციის ხარისხის მართვას უზრუნველყოფს ფონდი, კულტურის სამინისტროსთან ერთად.

აღსანიშნავია, რომ კომერციალიზაცია, ბევრი ობიექტისათვის თავდაპირველი იერსახის შენარჩუნებით, არის საუკეთესო გამოსავალი ცალკეული ძეგლების, ისევე, როგორც მთლიანი უბნების, კულტურული დანიშნულებისა და ტურისტული მიმზიდველობის შესაძენად. კერძო სექტორის ჩართულობისათვის დამატებითი მოტივაციის საშუალებები, პროექტის სპეციფიკიდან გამომდინარე, საგადასახადო შეღავათების გარდა (მაგ., სარესტავრაციო სამუშაოების ქველმოქმედების კატეგორიაში გაყვანა), შეიძლება იყოს ფონდის თანადაფინანსება მთლიანი ღირებულების 50%-მდე და გრანტების სახით დამატებითი დაფინანსების მოძიება.

ტურიზმი, როგორც კულტურული მემკვიდრეობის და ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების საშუალება

მსოფლიოს სულ უფრო მეტი ქვეყანა ცდილობს, კულტურული მემკვიდრეობა შემოსავლის წყაროდ აქციოს. ამ უკანასკნელის ეკონომიკურ აქტივად განხილვა მნიშვნელოვანწილად განპირობებულია ტურიზმის განვითარებით, რომელიც ერთ-ერთი ყველაზე სწრაფად განვითარებადი დარგია. ტურისტული თვალსაზრისით მიმზიდველი ისტორიული - კულტურული - ბუნებრივი პოტენციალი მაქსიმალურად და ადეკვატურად უნდა იქნეს გამოყენებული.

ადეკვატური არის ტურიზმი - დაფუძნებული კონკრეტული სივრცის უნიკალურ რესურსზე, რომელიც რაციონალურად იყენებს არსებულ კულტურულ-ისტორიულ-ბუნებრივ ღირებულებებს და აქტიურად არის ჩართული ამ უკანასკნელის დაცვაში. ადეკვატური ტურიზმი ოთხ ძირითად პრინციპს ეფუძნება:

- კულტურული მემკვიდრეობის დაცვაში აქტიური ჩართულობა;
- იმ უნიკალურობის, თვითმყოფადობის ხაზგასმა, რომელიც კონკრეტულ სივრცეს განასხვავებს სხვა დანარჩენისაგან;
- ტურიზმის განვითარებისთვის ხელშემწყობი პროგრამების შექმნა ადგილობრივ ღირებულებებზე დაყრდნობით;
- საკუთარი კულტურული მემკვიდრეობის მიმართ ანგარიშვალდებულების გაზრდა მოსახლეობაში.

ვთვლით, რომ ეს არის ძირითადი პრინციპები, რომლებიც ჩვენს კულტურულ მემკვიდრეობას არა მარტო თვითკმარ რესურსად აქცევს, არამედ სახელმწიფოს ეკონომიკური კეთილდღეობის გარანტი გახდება.

და ბოლოს, კულტურული მემკვიდრეობა მსოფლიოს უმნიშვნელოვანესი, არაგანახლებადი რესურსია. განადგურების შემთხვევაში, რაც შეიძლება გამონვეული იყოს არა მარტო გარე ფაქტორების მავნე ზეგავლენით, არამედ მისი შეუსაბამო გამოყენებითაც, მისი აღდგენა შეუძლებელია. ყოველი ძეგლი ხომ უნიკალურია ისტორიულ დროსთან მიმართებით. კულტურული მემკვიდრეობის მოვლა-პატრონობის ძირითადი მიზანი მომავალი თაობებისათვის ობიექტის ღირებულებების, მახასიათებლების, მთლიანობისა და ავთენტურობის შენარჩუნებაა.

ჩვენ, თავისუფალი დემოკრატები, არსებულ მძიმე ვითარებას ვიღებთ როგორც გამონვევას, რომლის დაძლევაც ჩვენი ვალდებულებაა, ვალდებულება ერის, ისტორიის და მომავალი თაობების წინაშე.

თავისუფალი დემოკრატიები

დამკვეთი: თავისუფალი დემოკრატები. სს რ.ნ.25.
დამამზადებელი: შპს "ფავორიტი სტილი", ს/კ 404379294,
მის.: ქ.თბილისი 0164, ჩუბინაშვილის ქ. 50.
ტირაჟი: 100 ცალი, ბეჭდვის თარიღი: 19.10.2020

აირჩიე შენი

ევროპული მომავალი